

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk – Německý jazyk

**Hnutí německé socialistické mládeže v ČSR v
meziválečném období (1918 - 1939).**

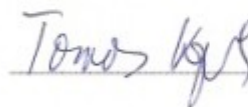
**The movement of a german socialistic youth in
Czechoslovakia in the interwar phase
(1918 - 1939).**

Bakalářská práce: 09-FP-KPP- 67

Autor:

Tomáš Koptík

Podpis:

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
52	0	5	0	45	5

V Liberci dne: 24.6.2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Tomáš Koptík

adresa: Blanická 140, Liberec 14, 46014

studijní obor (kombinace): Specializace v pedagogice; ČJ-NJ

Název BP: **Hnutí německé socialistické mládeže v ČSR v meziválečném období (1918 - 1939).**

Název BP v angličtině: **The movement of a german socialistic youth in Czechoslovakia in the interwar phase (1918 - 1939).**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Konzultant:

Termín odevzdání: Květen 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 14.4.2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): TOMÁŠ KOPTÍK

Datum: 14. 2009

Podpis: Koptík

Název BP: Hnutí německé socialistické mládeže v ČSR v meziválečném období (1918 - 1939).

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Cíl: 1. Vznik a vývoj hnutí německé socialistické mládeže.
2. Vzdělávání a výchova socialistické mládeže v ČSR.
3. Změny v socialistickém mládežnickém hnutí v důsledku hospodářské krize v r. 1933 a v důsledku krize politické v r. 1939.

Požadavky: Pravidelné konzultace s vedoucím práce.
Analýza primárních pramenů.

Metody: Práce s dobovou literaturou - analýza a interpretace historických pramenů.
Srovnávací metoda.

Literatura: KASPER, Tomáš. Dějiny německého hnutí mládeže v českých zemích - analýza, prameny, interpretace. 1. vyd. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2008. 191 s. ISBN 978-80-7372-410-8.

BECHER, Peter, et al. Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938. 1. Auflage. München : Benediktbeuern, 1993. 182 s. ISBN 3-926303-35-2.

Arbeiter - Jugend : Organ für die geistigen und wirtschaftlichen Interessen der jungen Arbeiter und Arbeiterinnen. Berlin : Fr. Ebert, 1909-1933. 25 sv.

STRAUB, Emil. Von Hainfeld bis zum Weltkriege : Geschichte der deutschen Sozialdemokratie Böhmens. Prag : Verlag des Parteivorstandes der Deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik, 1926. 286 s.

Čestné prohlášení

Název práce: Hnutí německé socialistické mládeže v ČSR v meziválečném období (1918 - 1939).
Jméno a příjmení autora: Tomáš Koptík
Osobní číslo: P07000554

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 24.6.2011

Tomáš Koptík

Poděkování:

V první řadě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Tomáši Kasperovi, Ph.D. za cenné rady a trpělivé a ochotné vedení. Vřelé díky dále patří mé rodině, která mi vytvořila a poskytla prostředí pro realizaci této práce.

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou hnutí německé socialistické mládeže v ČSR v meziválečném období 1918 – 1939. Hlavní pozornost je věnována vzdělávání a výchově německé socialistické mládeže na území ČSR. Téma je zpracováno na základě podrobných analýz dobových pramenů. Práce pojednává o vývoj a historii mládežnického hnutí obecně i konkrétně německého socialistického hnutí v ČSR. Další kapitoly mají zprostředkovat vhled do činnosti tohoto hnutí, do jeho výchovných a vzdělávacích tendencí v duchu socialistické ideologie. Práce dále mapuje socialistické mládežnické hnutí v ČSR během ekonomické krize na počátku 20. let, Světové hospodářské krize na přelomu 20. a 30. let a během politické krize ve 30. letech 20. století. Pozornost je také zaměřena na mezinárodní spolupráci socialistických mládežnických hnutí a na úlohu sudetoněmecké socialistické mládeže v mezinárodním kontextu.

Klíčová slova:

Socialistické mládežnické hnutí, německé oblasti ČSR, vzdělávání a výchova, analýzy dobových pramenů, ekonomické krize, politická krize 30. let, mezinárodní spolupráce.

Annotation

This bachelor thesis deals with a problem of the movement of a German socialistic youth in Czechoslovakia in the interwar phase (1918 - 1939). The most attention is paid to education and pedagogy of German socialist youth in Czechoslovakia. The topic is based on detailed analysis of period sources. The thesis concerns the development and history of the youth movement generally and the German socialistic movement concretely. Next chapters offer a look into this youth, its educational and pedagogical tendency according to the spirit of the socialistic ideology. Further, the thesis shows the socialistic youth movement in Czechoslovakia during the economic crisis in the early 1920s, during the world economic crisis at the turn of 1920s and 1930s and during the political crisis in the 1930s. The attention is also focused on the international co-operation of the socialistic youth movement and the role of the socialistic youth in the so-called Sudetenland in an international context.

Key words:

The movement of a German socialistic youth in Czechoslovakia, education and pedagogy, analysis of the period sources, economic crisis, political crisis in the 1930s, international co-operation.

Annotation:

Diese Bachelorarbeit beschäftigt sich mit der Problematik der deutschen Jugendbewegung in der Tschechoslowakei in der Zwischenkriegszeit 1918 – 1939. Das Hauptthema ist in dieser Arbeit die Ausbildung und Erziehung der deutschen sozialistischen Jugend in der Tschechoslowakei. Das Thema wurde durch ausführliche Analysen der zeitgenössischen Texten verarbeitet. Diese Arbeit behandelt die Entwicklung und die Geschichte der Jugendbewegung sowohl allgemein, als auch konkret die deutsche sozialistische Bewegung in der Tschechoslowakei. Weitere Kapitel sollen eine Beschreibung der Tätigkeit, der erzieherischen und ausbildenden Tendenzen im Geiste des Sozialismus in dieser Bewegung vermitteln. Die Arbeit beschreibt dann auch sozialistische Jugendbewegung in der Tschechoslowakei während der ökonomischen Krise am Anfang der 20er Jahre des 20. Jahrhunderts, während der ökonomischen Weltkrise am Anfang der 30er Jahre und während der politischen Krise in den 30er Jahren des 20. Jahrhunderts. Die Aufmerksamkeit wurde auch der internationalen Arbeit der sozialistischen Jugendbewegungen gewidmet. Die sudetendeutsche sozialistische Jugendbewegung wurde dann auch im internationalen Kontext behandelt.

Schlüsselwörter:

Sozialistische Jugendbewegung, deutsche Gebiete in der Tschechoslowakei, Erziehung und Ausbildung, Analyse der zeitgenössischen Quellen, ökonomische Krise, politische Krise der 30er Jahre des 20. Jahrhunderts, internationale Mitarbeit

Obsah

1. Úvod.....	11
2. Vznik a vývoj německého mládežnického hnutí.....	13
2.1 Vznik a formování mládežnických hnutí.....	13
2.2 Vznik a vývoj mládežnického hnutí na území Československa.....	15
3. Vzdělávání, výchova a volnočasové aktivity německé socialistické mládeže v ČSR.....	21
3.1 Vzdělávání a výchova.....	21
3.2 Volnočasové aktivity.....	27
4. Pracovní podmínky socialistické mládeže a důsledky hospodářských krizí.....	30
4.1 Socialistická mládež a pracovní podmínky.....	30
4.2 Socialistické mládežnické hnutí a hospodářské krize.....	32
4.2.1 Ekonomická krize po 1. světové válce na počátku 20. let.....	32
4.2.2 Světová hospodářská krize na přelomu 20. a 30. let 20. století.....	35
5. Socialistické mládežnické hnutí a fašismus.....	39
5.1 Nástup fašismu v sudetských oblastech ČSR na příkladu Německého tělovýchovného spolku (DTV) 39	
5.2 Socialistické mládežnické hnutí a hrozba fašismu.....	43
6. Socialistické hnutí německé mládeže v ČSR v mezinárodním kontextu.....	48
6.1 Sudetoněmecké mládežnické hnutí a spolupráce se Socialistickou.....	49
mládežnickou internacionálou.....	49
6.2 Program mezinárodního socialistického mládežnického hnutí.....	52
7. Závěr.....	56

Seznam použitých zkratek:

aj.: a jiné

apod.: a podobně

ATUS: Arbiter Turn- und Sportverband

ČSR: Československá republika

DNSAP: Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei

DTV: Der Deutsche Turnverband

např.: například

s.: strana

SdP: Sudeten-deutsche Partei

tzv.: takzvaný

1. Úvod

Předmětem této bakalářské práce je problematika německých socialistických mládežnických organizací v meziválečném Československu v kontextu tzv. hnutí mládeže.

Cílem úvodní kapitoly je seznámit s historií německého socialistického mládežnického hnutí před 1. světovou válkou, tzn. poskytnout vhled do situace mládežnických spolků na přelomu 19. a 20. století a na počátku 20. století. Tato úvodní kapitola se věnuje především situaci v meziválečném období a popisuje stav mládežnického hnutí v ČSR. Důležitými událostmi, které sehrávají ve vývoji německého socialistického mládežnického spolku v ČSR dominantní roli je bezesporu Bolševická revoluce v roce 1917, založení III. Komunistické internacionály. V důsledku těchto událostí se konal tzv. Karlovarský sjezd na podzim roku 1920, kde došlo k zásadnímu rozdělení na německou komunistickou a sociálně demokratickou odnož v ČSR. V závěru této první kapitoly je krátce pojednána hospodářská krize a fašismus ve vztahu k mládežnickému hnutí. Tato témata jsou dále podrobněji rozvíjena v samostatných kapitolách.

Hlavním těžištěm mého zájmu byla činnost hnutí s důrazem na vzdělávání a výchovu mládeže, na její práci a v neposlední řadě byly také diskutovány volnočasové aktivity v rámci těchto spolků. Tato práce podává přehled o ideologické, pracovní a volnočasové výchově mládeže, kdy na jedné straně byl podporován zdravý způsob života, nejen ve smyslu fyzickém, ale i duševním. Na straně druhé byla však mládež ovlivňována ideologicky a nabádána k politické a ideové příslušnosti ke straně.

Další kapitola této práce pojednává o německém socialistickém mládežnickém hnutí v ČSR v období ekonomické krize na počátku 20. let a v období Světové hospodářské krize na počátku 30. let 20. století, kdy v německých oblastech ČSR byla nezaměstnanost mnohonásobně větší, než v ostatních oblastech ČSR. Problematika je zde pojednávána kontrastně s komunistickou frakcí sudetoněmecké mládeže.

Předposlední oddíl je věnován mládeži a politické krizi ve 30. letech 20. století, kdy se v ČSR začínala objevovat hrozba fašismu, která přicházela ze sousedního Německa. Pro srovnání je zde uveden příklad Německého tělovýchovného spolku (DTV), který byl pravicovým uskupením.

Poslední kapitola této práce pojednává o mezinárodních vztazích německé socialistické mládeže v Československu. Tato spolupráce byla z evropského hlediska ne

nevýznamná. Sudetoněmečtí socialisté se přímo podíleli na vedení mezinárodní centrály socialistické mládeže sídlící v Německu. Velmi významnou roli hrálo také ovlivňování sudetoněmecké mládeže německými sousedy. Zde je třeba zmínit především tzv. „Výmar mládeže“ a odkaz této události, která ovlivnila socialistická mládežnická hnutí po celé Evropě.

Tato práce má poskytnout základní vhled do problematiky socialistického mládežnického hnutí v ČSR. Pro tyto účely byla prováděna především podrobná rešerše dobových materiálů a pro získání širšího dobového kontextu také rešerše sekundární literatury.

2. Vznik a vývoj německého mládežnického hnutí

2.1 Vznik a formování mládežnických hnutí

Mládežnická hnutí měla své kořeny již na konci 19. století, kdy si mladí lidé začínali uvědomovat svoji ne příliš dobrou sociální situaci, a to zejména špatné pracovní podmínky (12 hodinová pracovní doba 7 dní v týdnu).¹ V mládeži v této době začala vznikat potřeba autonomie, která pramenila ze sociální a duševní krize měšťanstva v tomto období. V mladých lidech vznikala potřeba se spolčovat. Díky krizi modernity na přelomu 19. a 20. století začínají vznikat různá mládežnická hnutí (např.: „Wadervogel“). Mládežnická hnutí se tedy vyvíjela přirozenou cestou od přelomu 19.-20. století, kdy na sudetoněmecké území pronikaly vlivy jednak z Rakouska, ale především ideály tzv. „nového člověka“ ze sousedního Německa, které vyvstávaly z krize moderní společnosti.

Tato mládežnická hnutí byla fenoménem, kdy byl starší generací vytvářen tzv. mýtus mládí. Starší generace měla ideály a vize, které se snažila vtisknout mladým lidem. Problém zde ovšem spočívá v otázce, zda je mladý člověk (15-19 let) tyto vize a ideály cítit a být důsledně jejich nositelem, zda je schopen a ochoten plnit program, který tato mládežnická hnutí vytvářela.

Vývoj mládežnického hnutí můžeme rozdělit do dvou etap: první etapou je období od roku 1896 do roku 1918, druhou etapou je období od roku 1918 do roku 1938. Spolky vzniklé v prvním období byly nejednotné a silně individuální. Oproti tomu spolky, které se formovaly po první světové válce mají již daný pevný program, jsou stanoveny cíle a úkoly. Tyto spolky jsou v meziválečném období již velmi ovlivňovány politickým smýšlením a příslušností k politickým stranám: „Spolek se stal novou organizační a socializační formací, který měl nahradit jak rodinu, tak i instituce společnosti modelem pospolitosti.“²

¹ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972, s. 299

² KASPER, Tomáš. *Německé venkovské výchovné ústavy. Analýza reformně pedagogického konceptu a příklad Svobodné školní obce v Litoměřicích v meziválečné ČSR*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-7290-351-1, s. 79-80

Mládež se také začínala stávat velmi „zajímavou“ cílovou skupinou: „V evropských zemích zaznamenáváme na počátku 20. století všeobecný zájem o mládež – jak ze strany vědy, tak i politiků či nejrůznějších zájmových organizací.“³

V první etapě byl bezesporu nejvýznamnějším mládežnickým spolkem německý Wandervogel: „Dějiny tohoto říšsko-německého hnutí sahají až do roku 1896, kdy byl založen první studentský vandrující spolek – Wandervogel.“⁴ Tento spolek byl složen především z chlapců. Jeho hlavní náplní bylo naplnění volného času mládeže především pobyty v přírodě, vandrováním. Centrálním „tématem“ tohoto spolku byl „návrat“ do přírody. Odmítali měšťácký nezdravý způsob života (kouření, pití alkoholu, noční zábavy atd.) a chtěli se osamostatnit, oprostit od reality, kterou se cítili svázáni: „Mládež o starostlivost a péči dospělých nestála a chtěla se vymanit z jejích pout. Cílem prvních wandervogelů nebyla revoluční revolta proti společnosti, ale útěk před společenskou realitou do vnitřního světa.“⁵ Dalšími spolky na německém území byla například středopravicová *Svobodná německá mládež (Freideutsche Jugend)* – zde se jednalo o sdružující uskupení, které sjednocovalo spolky - nebo *Německý spolek skautů (Deutscher Pfadfinderbund)*.

Na území Čech existovala také sudetoněmecká odnož německého Wandervogelu, tzv. *Německý Wandervogel v Čechách (Deutschböhmischer Wandervogel)*, který vznikl v roce 1911.⁶ Dále zde vzniklo v roce 1922 uskupení tzv. *Sudetoněmecké mládežnické společenství (Sudetendeutsche Jugendgemeinschaft)*. „Toto uskupení sjednocovalo německou mládež nejenom ideově (mělo padesát tisíc členů), ale platilo rovněž za vzor nepolitického sjednocení všech sudetských Němců.“⁷

³ KASPER, Tomáš. *Německé venkovské výchovné ústavy. Analýza reformně pedagogického konceptu a příklad Svobodné školní obce v Litoměřicích v meziválečné ČSR*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-7290-351-1, s. 74

⁴ Tamtéž, s. 75

⁵ Tamtéž, s. 76

⁶ Tamtéž, s. 176

⁷ Tamtéž, s. 175

2.2 Vznik a vývoj mládežnického hnutí na území Československa

1.1.1868 byl přijat spolčovací a shromažďovací zákon, tím se tedy mohli i lidé ze širších vrstev formovat jako politická síla. Zvětšoval se zde tedy zájem o politiku a v politické diskuzi sílily na významu i marxistické myšlenky. Roku 1878 byla založena „Sociálně demokratická strana československá v Rakousku“, která se v roce 1889 sjednotila v Sociálně demokratickou stranu Rakouska („Sozialdemokratische Partei Österreichs“⁸). Tato strana získala mnoho příznivců i mezi českými Němci v severních Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

„V sudetské oblasti neexistovala na konci 19. století žádná mládežnická hnutí, která by měla centrální rozsah, pouze krajské organizace, které ale mezi sebou neměly významnější spojitost.“⁹ Většinou se jednalo o tělovýchovné spolky. Mládež v této době tedy stále není nijak významněji formována do spolků.

Někteří učni odcházeli do Vídně za vidinou lepších pracovních podmínek. Zde se také vydával časopis „Der Jugendliche Arbeiter“, který stanovil pro pracující mládež podmínky jako zkrácení pracovní doby, zlepšení pracovních podmínek především z hlediska zdravotního aj.¹⁰ Ve Vídni se jednalo především o spolek „Verband der jugendlichen Arbeiter Österreichs“, který byl spojován se sociálně demokratickou stranou. Tento spolek vzniknul v roce 1903. V českých oblastech byly dříve 4 místní pobočky tohoto spolku. Zaměstnavatelé neviděli povětšinou činnost v těchto spolcích z pochopitelných důvodů rádi.

V letech 1905-1906 požadovali němečtí pracující, především v severních Čechách, všeobecné a rovné volební právo. „Na náměstích se srocoval proletariát a požadoval rovné podmínky pro všechny. Měšťanstvo i policie se těchto demonstrací zalekly a nezabraňovaly jim.“¹¹ Tyto demonstrace byly úspěšné a vedly k volebnímu vítězství, kdy byl do parlamentu zvolen zástupce pracujících. Tímto se zvyšovalo postupně sebevědomí dělnictva a vznikaly politické organizace. „V Karlových Varech, v Teplicích, v Ústí nad

⁸ SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách : Německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Praha : Pragma, 2002. ISBN 80-7205-901-7. s. 14.

⁹ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 299

¹⁰ Tamtéž, s. 299

¹¹ RÜCKL, Rudolf. Ein Rückblick. In *Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik* in Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau. s 9-12. zde s. 9.

Labem a v Liberci vznikla střediska spolků mladých pracujících, která bojovala především proti pracovnímu vykořisťování učňů.¹²

„Mládežnické socialistické hnutí se vyvíjelo vždy samo, bez cizí pomoci. Mladí socialisté museli překonávat překážky. V tom jim pomáhala především odvaha a víra.“¹³

V popředí stála především tato jména: Franz Macoun, Rudolf Rückel, Rudolf Miller, Franz Kögler a Josef Hofbauer, ale také později komunistké Karl Kreibich, Karl Kneschke a Alois Neurath z Liberce.¹⁴

Do této doby byla jinak německá mládež v českých zemích neorganizovaná. „Mládež seděla raději v hospodách, hrála karty, nasávala a tančila.“¹⁵ Oproti tomu se mladá buržoazie sjednocovala v tzv. Jugendmannschaftech. Tato uskupení byla velmi radikální a vyvolávala nepokoje.

Roku 1908 se konala v Teplicích 1. konference druhé německo-české agitační stávky, která zasáhla území od Podbořan až po Českou Lípou.¹⁶ Na této konferenci zazněl apel k pilnější a cílevědomější práci: „Mladí lidé byli lákáni na nové cíle, začínali si uvědomovat, že chtějí od života něco více, než jen pořádat pitky a chodit do tančiren. Chtějí se učit, diskutovat, číst knihy apod.“¹⁷

Po vypuknutí první světové války byly snahy o vytvoření organizací násilně přerušeny.

Během 1. světové války rostly v mládeži naděje na ukončení krize a na nastolení míru. Díky vypuknutí ruské revoluce v roce 1917 a činnosti zbytků jednotlivých socialistických mládežnických hnutí v Evropě, byl učiněn pokus dát myšlenkám socialistické internacionály novou formu a vložit do ní novou sílu.: „Plno našich nejlepších kamarádů vykrvácelo a zemřelo na bitevních polích Evropy a dnes opět existuje mládežnické hnutí. Je silnější než dříve, naplňuje ho silný socialistický chtíč. Poválečná mládež, mládež revolučních let chce být jiná. Tato mládež prožila Sturm und Drang. Chce změnit svět.

¹² SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 299

¹³ RÜCKL, Rudolf. Ein Rückblick. In *Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik* in Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau. s 9-12. zde s. 9.

¹⁴ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 299.

¹⁵ Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land. Sozialistischer Jugendverband, Teplitz-Schönau, 1926. s. 28.

¹⁶ RÜCKL, Rudolf. Ein Rückblick. In *Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik* in Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau. s 9-12. zde s. 10.

¹⁷ Tamtéž, s 9-12. zde s. 11.

Chce zažít socialismus. Chce bojovat za myšlenku revolučního proletariátu. Tato mládež patří budoucnosti!“¹⁸

Na území Československa se začaly mládežnické spolky vyvíjet po první světové válce, „kdy nečekaný vznik samostatného Československa vyvolal v řadách německého obyvatelstva poměrně značné rozčarování.“¹⁹ V Sudetech vznikaly většinou „pobočky“ německých spolků (na příkladu Wandervogel – Německo, Deutschböhmischer Wandervogel – Sudety). Formovaly se zde politické strany a narůstala potřeba „někam patřit“, sjednocovat se ve velkých skupinách, spolcích a „bojovat“ společně za jednotnou myšlenku, politický cíl, společný program, vzdělávání, volnočasové aktivity atd. Můžeme tedy spolky v tomto období označit za společenskou dobovou dominantu.

Po 1. světové válce, „v říjnu roku 1919 byl založen v Ústí nad Labem *Spolek socialistické pracující mládeže na německém území v ČSR*“²⁰ (*Der Verband der sozialdemokratischen Arbeiterjugend für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik*). Na konci roku čítal tento spolek přes 30 000 členů. Předsedou byl Ernst Paul, sídlo tohoto spolku se nacházelo v Teplicích-Šanově a každý měsíc byl vydáván časopis *Mladý svět* (*Die Junge Welt*).

Řady sudetoněmecké socialistické mládeže se neustále rozšiřovaly: „Hnutí nabývalo síly a to vedlo ke konfliktům, jakou cestou by mělo být dosaženo socialistické revoluce.“²¹ Šlo především o rychlou cestu k socialismu, k socialistické internacionále. Tyto konflikty byly vyvolány vítězstvím bolševiků v Rusku a založením III. Komunistické internacionály. U sociálně demokratické mládeže vyvstala v této situaci otázka, zda přijmout komunistickou internacionálu. Díky tomu došlo ve straně v létě 1920 k hádkám.

Tato otázka měla být vyřešena na karlovarském sjezdu, který se konal na podzim roku 1920, kde bylo ostře kritizováno pravé křídlo sociální demokracie, které požadovalo demokracii proletariátu: „Socialistický mládežnický spolek odmítá, aby pracující mládež byla vychovávána k mechanickému pojetí sociální revoluce, aby očekávala veškeré změny od vítězství proletariátu a třídního boje, a proto nic neměnila na současných životních zvyklostech a názorech proletářské mládeže“²². Levicové křídlo bylo naopak přesvědčeno

¹⁸ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 300.

¹⁹ KASPER, T. (Ed.). *Německé a české reformně pedagogické vzdělávací a výchovné koncepty - analýza, komparace..* Liberec : TUL, 2008. 189 s. ISBN 978-80-7372-397-2, s. 116

²⁰ Tamtéž, s. 118

²¹ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 300:

²² Sozialistische Jugend: Mitteilungsblatt der sozialistischen Arbeiter-Jugend, 1922. r. 2, č. 4, s. 1

o nutnosti diktatury proletariátu, výrazném přesvědčování mládeže ruskou a světovou revolucí. Karlovarská deklarace končila výzvou k mládežnické organizaci strany slovy: „Nikdy nezvednout zbraně proti vlastnímu tělu a krvi“²³

Na přelomu října a listopadu roku 1920 bylo nakonec rozhodnuto pro připojení ke komunistické mládeži, k internacionále, což mělo za následek vyloučení přívrženců sociálně demokratického směru ze vzniklé komunistické organizace. Výpady komunistů proti sociálním demokratům byly velmi ostré. Sociální demokraté byli například označeni komunisty jako sociální fašisté („Sozialfaschisten“²⁴). Karlovarský sjezd tedy skončil rozštěpením mládežnické organizace.

Již 5. prosince téhož roku byl založen nový socialistický mládežnický spolek *Socialistický svaz mládeže* (*Der sozialistische Jugendverband*), který nyní čítal z původních 32 000 členů pouze 6 000 členů. Později tento spolek dosáhl až na 8 500 členů, v roce 1931 čítal až okolo 10 000 členů.²⁵ V tomto spolku se politika stáhla do pozadí. Tento spolek věrně následoval politiku německé sociálně demokratické strany v ČSR a hlásil se k mládežnické socialistické internacionále. Cílem byla angažovanost v sociálních a politických zájmech mládeže.²⁶

U mladých sudetoněmeckých sociálních demokratů se rozmáhal tzv. *Výmarský duch* (*Der Geist von Weimar*). Tento duch Výmaru se začal šířit po Evropě díky události v srpnu roku 1920, kterou byl tzv. „Výmar pracující mládeže“ (*Weimar der arbeitenden Jugend*), což byl sjezd socialistické mládeže v německém Výmaru, kde se spontánně semkla německá mládež a hlásala lidskost, solidaritu, uzavírání nových přátelství. Mládežnický spolek se sice hlásil k marxismu a snažil se ohledně tohoto učení pořádat co nejvíce školení, ale pro většinu mladých lidí to bylo příliš abstraktní. Z tohoto důvodu byla většina mládeže příznivcem tzv. etického socialismu, to znamená: sociální rovnoprávnost, ochrana mládeže, demokracie, lidová přátelství atd. A to vše právě v duchu Výmaru.

Socialistický spolek mládeže nebyl nijak zásadně na přelomu 20. a 30. let, v době světové krize, velké nezaměstnanosti a nástupu fašismu oslaben. „Tento fakt se zakládá na

²³ MEILER, Olaf. *Die Deutsche Sozialdemokratische Arbeiterpartei in der Tschechoslowakei (DSAP) im Spannungsfeld zwischen tschechischen Sozialdemokraten und Kommunisten*. Stuttgart: Seliger-Gemeinde, 1989. s. 24.

²⁴ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 301.

²⁵ MEILER, Olaf. *Die Deutsche Sozialdemokratische Arbeiterpartei in der Tschechoslowakei (DSAP) im Spannungsfeld zwischen tschechischen Sozialdemokraten und Kommunisten*. Stuttgart: Seliger-Gemeinde, 1989. s. 26.

²⁶ WERNER, Emil. *Der Sozialistische Jugendverband*. In BECHER, Peter. *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. München : Benediktbeuern, 1993. s. 88-96. zde s. 90.

tom, že hnutí v meziválečném čase nezdůrazňovalo třídní boj, nýbrž byl ovládán mravními impulsy.²⁷ Socialistický spolek byl silně antimilitaristicky orientován a vedením bylo zdůrazňováno, že jde o hnutí výchovné a vzdělávací. „V roce 1931 čítal tento spolek 9 000 – 10 000 tisíc členů.“²⁸

V protikladu k tomuto spolku vzniklo samozřejmě také uskupení komunistické mládeže a to ve spolku *Svaz komunistické mládeže (Verband der kommunistischen Jugend in der Tschechoslowakei)*, který vzniknul rozchodem sociální demokracie a komunistické strany. Tento svaz byl tedy založen roku 1921 a získal ihned 40 000 členů.²⁹

V meziválečném období existovala také jiná socialistická mládežnická uskupení než tato dvě výše zmíněná. Bylo to například „Národní hnutí pracující mládeže“ („Nationale Bewegung der arbeitenden Jugend“), které založili studenti vysokých škol. Dále to byl „Národní studentský svaz práce“ („Die nationale Studentenverband der Arbeit“). Všechna tato hnutí končí svou činností nacistickou okupací.

Mimo politicky organizované mládežnické spolky zde existovaly i spolky nezávislé, jako například „Svaz pracovně-tělovýchovných spolků“ („Verband der Arbeiterturnvereine“), ve kterém se scházeli sociálně demokraticky smýšlející občané. Tento spolek byl založen v roce 1903 a věnoval se především kultuře těla. Vedlejšími činnostmi bylo například amatérské divadlo, skauting, šachy. Dalším významnějším nezávislým spolkem byla „Federace pracovně-tělovýchovných spolků“ („Föderation der Arbeiterturnvereine“) založena v prosinci roku 1921, tedy v době politického štěpení. Byla to komunisticky orientovaná organizace cvičících. Vedle zdokonalování těla byla vedlejší funkcí výchova v duchu komunistických ideálů. V roce 1923 bylo v této federaci 23 000 mladých.³⁰

V říjnu 1938 byly obě organizace, *Svaz socialistické mládeže (Der sozialistische Jugendverband)* a *Svaz komunistické mládeže (Verband der kommunistischen Jugend in*

²⁷ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 306.

²⁸ Tamtéž, s. 305.

²⁹ DUBSKÝ, Vladimír. Die tschechische Jugendbewegung 1918-1938. In *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. München : Benediktbeuern, 1993. s. 49-55. zde s. 53.

³⁰ BECHER, Peter, et al. *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. 1. Auflage. München : Benediktbeuern, 1993. 182 s. ISBN 3-926303-35-2. s. 49

der Tschechoslowakei), zakázány a nemohly svoji činnost již dále legálně provozovat. „Po připojení sudetských oblastí k Německé říši bylo uvězněno okolo 20 000 sudetoněmeckých sociálních demokratů.“³¹ Poslední sjezdový den se konal v květnu roku 1938 v Liberci. Zde bylo rozpuštěno dosavadní vedení a vstupem Hitlera do Čech zanikl Socialistický mládežnický spolek.

³¹ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 306.

3. Vzdělávání, výchova a volnočasové aktivity německé socialistické mládeže v ČSR

3.1 Vzdělávání a výchova

Socialistická mládežnická hnutí se zasazovala za řádné vzdělávání. Mládežnické hnutí bylo především výchovné hnutí a to ať už ve smyslu politické, pracovní či kulturní výchovy. Hlavními úkoly organizace mladých pracujících byla výchovná činnost a získání mládeže pro myšlenku socialismu a dále z této mládeže vychovat budoucí socialistickou společnost. Chtěli dokázat, že socialistická mládež není pouze spolkem pro zábavu, nýbrž také dokáže být nápomocna společnosti v boji proti kapitalismu: „Soudruzi a soudružky! Ukažte, že nepořádáme pouze pěkné slavnosti, ale že jsme také připraveni k boji. Vše, co se dělá v naší organizaci není pouze pro peníze, ale prostředkem k tomu, aby byla dělnická mládež osvobozena z drápů kapitalismu.“³²

Pro socialisty bylo vzdělání a vědění předpokladem k vedení třídního boje. Jejich heslem bylo: „Wissen ist Macht! Bildung macht Frei!“³³ Protože jen vzdělaný člověk měl mít šanci uspět v třídním boji, ubránit se kapitalistickým vykořisťovatelům, najít své místo v socialistické společnosti a žít spořádaný život v duchu socialismu: „Jen vzdělaná pracující mládež může bojovat, proto provozuje socialistický mládežnický spolek horlivou vzdělávací činností a dává svým členům možnost obohatit své vědění návštěvami přednášek, kurzů, užíváním knihoven a čtením právě vycházejících spolkových časopisů.“³⁴

Byly zřizovány školy dalšího vzdělávání („Fortbildungsschule“) pro učně a učnice, které měli navštěvovat ve svém volném čase. Ten, kdo chtěl pracovat v továrně si musel povinně zvyšovat kvalifikaci. Socialistická mládežnická hnutí protestovala proti tomu, aby mladí pracující lidé navštěvovali tyto školy dalšího vzdělávání ve svém volném čase: „Školy dalšího vzdělávání jsou dnes jen velmi málo užitečné. Je vyučováno o nedělích nebo v pozdních večerních hodinách a to nepřináší žádný studijní výsledek. Požadujeme

³² PAUL, Ernst. Auf zum Kampf. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.10.1922, 2., 10, s. 6-7, zde s. 7.

³³ Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land. Sozialistischer Jugendverband, Teplitz-Schönau, 1926. s. 17.

³⁴ Tamtéž, s. 17.

proto zcela zrušení nedělního a večerního vyučování a chceme zavedení celodenního nebo půldenního vyučování.³⁵

Na začátku dvacátých let, v době ekonomické krize, byl stálý nedostatek vhodných školních budov, učitelských sil a finančních prostředků. „Velký nedostatek byl také pocíťován, díky nákladnosti, ve vydávání nových, vzdělávacích knih. S prohlubující se hospodářskou krizí také cena knih stoupala.“³⁶

Vzdělávací činnost byla vedena především prostřednictvím přednášek, diskusních večerů, exkurzí: „Mládež ale nebyla touto formou zaujata, zajímalo ji to, co bylo aktuální.“³⁷ Socialisté si byli vědomi, že taková činnost nemá smysl: „Jsme si vědomi toho, že pracujeme příliš mechanicky, povrchně a málo uceleně.“³⁸ Chtěli změnit chybějící spojitost mezi vzdělávací činností a duchovním životem mládeže.

V reakci na tuto situaci byly stanoveny tyto cíle vzdělávací činnosti :³⁹

- výchova k socialismu
- přechod od mechanicky naučených vědomostí k samostatnému uvažování a vlastní činnosti (hlavním úkolem organizací měla být výchovná činnost, ve skutečnosti se ale často jednalo o vzdělávací činnost – učení se vědomostí nazpaměť⁴⁰)
- vedoucí soudruh musí za každou cenu probudit ve skupině duchovní život, musí veškeré činnosti vést k jasnému cíli
- socialistická ideologie neměla být prezentována pouze v kurzech a přednáškách, nýbrž ve všech rovinách každodenních událostí
- školitel měl dbát na to, aby se diskuse nezvrhla v nadbytečné a nic neříkající nekonečné diskuse. Měla se neustále udržovat základní myšlenka a na ni upírat veškerou pozornost

³⁵ PAUL, Ernst. Auf zum Kampf. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.10.1922, 2., 10, s. 6-7, zde s. 7.

³⁶ Bericht des sozialistischen Jugendverbandes an den Parteitag der deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in Teplitz-Schönau vom 17.-20. Oktober 1930.

³⁷ *Sozialistische Jugend: Mitteilungsblatt der sozialistischen Arbeiter-Jugend*. 2. Jahrgang 1925, 1925. s. 28

³⁸ Tamtéž, s. 28

³⁹ Tamtéž, s. 28

⁴⁰ BRUNN-KAUTSKY, Gerda. Die Erziehungsaufgaben des Proletariats und die Jugend. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.11.1922, 2., 11, s. 8-9.

Cílem bylo také povzbudit duchovní a každodenní život, neboť byl shledáván mnohem více důležitějším, než „nudné“ přednášky.

Socialistické mládežnické spolky se také zasazovaly o:⁴¹

- zlepšení základního školství
- rozšíření povinné školní docházky až do 16. roku věku
- bezplatné studium nadaných dětí pracující třídy na středních a vysokých školách
- zavedení průmyslových škol s učňovskými dílnami
- zavedení škol dalšího vzdělávání jako výchovných institucí ke zvýšení kvalifikace

Pro vzdělávání mladých lidí měla být využita atmosféra společných shromáždění, kde mladí lidé navzájem diskutovali, kde se uchytila každá myšlenka, která mohla být řádně prodiskutována: „Jedině takto se nám podaří získat pro socialistickou myšlenku mladší věkové kategorie a seznámit je bez větších potíží s otázkou socialistického nahlížení světa (...) Hlavní záležitostí není učení se nazpaměť a pouhé vědění z knih, nýbrž samostatné vlastní myšlení, hledání otázek a odpovědí, zkoumání, a to vše v zájmu socialismu.“⁴²

Nejdůležitější skupinou pro socialisty byla věková skupina od 14. do 16. roku věku: „V tomto období si začíná většina mladých lidí uvědomovat svůj vlastní vývoj, začínají řešit životní otázky a hledat svůj vzor, který následují.“⁴³ Jedno z nejdůležitějších posláních mládežnických organizací bylo zdůrazňování sebevýchovy („Selbsterziehung“), důležitosti pospolitosti, soudržnosti a společného života. Štěstí jednotlivce neznamena nic, vede pouze ke konkurenci, jako je tomu v kapitalismu. „Mládežnická organizace má utužovat pocit sounáležitosti, všichni se dělí o stejné utrpení, radost, tužby.“⁴⁴ Tato pospolitost měla dodat mladému člověku pocit rovnováhy a získání zodpovědnosti za sebe samé: „Mladí musí být

⁴¹ Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land. Sozialistische Jugendverband, Teplitz-Schönau 1926. s. 16.

⁴² *Sozialistische Jugend: Mitteilungsblatt der sozialistischen Arbeiter-Jugend*. 2. Jahrgang 1925, 1925. s. 28

⁴³ BRUNN-KAUTSKY, Gerda. Die Erziehungsaufgaben des Proletariats und die Jugend. In *Sozialistische Jugend: Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.11.1922, 2., 11, s. 8-9.

⁴⁴ Tamtéž, s. 8-9.

nadchnuti pro cíl a být plni energie k tomu, aby sami pochopili, že potřebují socialismus.“⁴⁵ Cíl výchovy měl být dosažen pokud měl člověk blízko k socialismu a řídil se jeho idejemi.

Jedním z hlavních úkolů mládežnického hnutí byla tedy politická výchova. Bylo zdůrazňováno, že hlavní úkoly mladých socialistických lidí se odvíjí od toho, jaké zaujmou stanovisko na jedné straně k měšťanským a komunistickým mládežnickým hnutím a na druhé straně k vlastní straně. Postoj k měšťanským hnutím rozlišuje sociální demokracie na základě majetné a nemajetné třídy.⁴⁶ Odlišný postoj měl být podle sociální demokracie zachováván ke komunistické mládeži, která využívá násilí v otázce třídního boje a konečně by měl být odlišován také postoj ke své vlastní straně, který je ovlivňován vztahem dvou generací (mládí a stáří), které se spolu setkávají a musí jít vlastní cestou.⁴⁷ Podle sociálních demokratů má i toto svůj pozitivní význam, jelikož se mladý proletář musí učit a poznávat svět. Teprve až poté má podle nich možnost komparace mezi socialistickým nahlížením světa a komunistickým, kdy komunistický nese hlavní myšlenku světové revoluce, která má být dosažena vraždami, tělesným a duševním násilím. Socialisté jsou ale přesvědčeni, že jejich mládež je poučena z historie a ví, že místo násilí by se měla budovat rovnoprávnost, svoboda a sebedisciplína.

Socialisté také nabádali, aby se mladí Němci učili česky: „Žijeme ve státě, ve kterém jsou asi 3 milióny Němců oproti více než dvojnásobnému počtu Čechů. Už tato okolnost sama by měla Němcům v tomto státě napovědět, že je potřeba jazyku většiny věnovat pozornost.“⁴⁸ Vznikla zde tedy otázka, jak se naučit dobře a rychle české řeči. Často bylo oponováno názorem, že čeština je jedním z nejtěžších jazyků a není možné se ji nikdy dobře naučit. Jedním z největších problémů pro Němce bylo (a je) se naučit správnému českému přízvuku a výslovnosti hlásek, které v němčině neexistují: „Tyto záležitosti ale nejsou o nic těžší, než ty, které existují v jiných jazycích. Francouzština má také například nosové hlásky, které v němčině nenajdeme a nikdo by si netroufnul tvrdit,

⁴⁵ BRUNN-KAUTSKY, Gerda. Die Erziehungsaufgaben des Proletariats und die Jugend. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.11.1922, 2., 11, s. 8-9.

⁴⁶ Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik in Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau, s. 12.

⁴⁷ Tamtéž, s. 12.

⁴⁸ MÜLLER, Franz. Lernet tschechisch!. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.1.1922, 2., 1, s. 11-13, zde s. 11.

že jde o jazyk, který není možné se naučit.“⁴⁹ Některými Němci byla česká řeč dokonce velmi pohaněna: „Jeden komunistický vedoucí mládeže označil českou řeč jako řeč koní („Pferdesprache“).“⁵⁰ Jako motivací bylo zmiňováno, že ten, kdo se naučí česky získá základy ke studiu také ostatní slovanských jazyků a získá vhled do duše národa, jehož jazyk se učí.

Cílem bylo samozřejmě plné porozumění a schopnost domluvit se: „Při učení je nezbytná vytrvalost a pevná vůle, bez kterých se to neobejde.“⁵¹ Za základní dovednosti bylo považováno osvojení si slovní zásoby a gramatických struktur. Mladým lidem bylo také doporučeno, aby se češtinu neučili sami: „Aby studium bylo přitažlivější, doporučuje se, aby se začali učit společně dva žáci, přičemž zde nemalou roli hraje soupeřivost. Důležité také je, aby byl při prvních hodinách přítomen znalec češtiny, nejlépe Čech (což by neměl být problém), aby mohl studentům vysvětlit zvláštnosti výslovnosti.“⁵² Jazyk se měli mladí Němci učit samostudiem z českých knih, být co nejvíce v kontaktu s rodilými mluvčími a nestydět se s nimi hovořit: „Není přehnané, pokud budeme tvrdit, že se za týden dá naučit 100 slovíček. Za rok to bude 5000 a to již umožní se v českém jazyce dobře vyjadřovat. Stejně tak se doporučuje předplatné českých novin.“⁵³

Vedení socialistické mládeže tedy kladlo velký důraz na to, aby se mladý pracující Němec domluvil v česky mluvící oblasti, a to nejen z možných pracovních důvodů, ale také proto, aby poznal kulturu a myšlení národa státu, ve kterém žije. Jelikož jedním z cílů socialistické mládeže byla internacionalizace. Dovednost ovládat cizí řeč byla chápána jako velká přednost a nutnost. Mladí lidé se také měli učit v zájmu internacionalizace socialistické mládeže francouzštině, polštině nebo ruštině.

Socialisté cítili potřebu vnést kulturu mezi mladé pracující masy, které budou tvořit budoucí společnost: „Socialismus není jen hospodářské a politické, nýbrž i kulturní hnutí“.⁵⁴

⁴⁹ MÜLLER, Franz. Lernet tschechisch!. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.1.1922, 2., 1, s. 11-13, zde s. 12.

⁵⁰ Tamtéž, s. 11-13, zde s. 12.

⁵¹ Tamtéž, s. 11-13, zde s. 11.

⁵² Tamtéž, s. 11-13, zde s. 12.

⁵³ Tamtéž, s. 11-13, zde s. 12.

⁵⁴ Sozialistische Jugend-Internationale. Internationale Monatsschrift für die sozialistische Jugend. 5. Jahrgang. 1924. Nr. 6. Berlin, 1924. s. 46.

Toho chtěli dosáhnout:⁵⁵

- didaktickou vzdělávací činností (přednášky, exkurze, diskuze)
- společným životem v mládežnických organizacích (bylo zapotřebí silného pocitu sounáležitosti, vnitřního společenského života, který dělал členství v socialistických mládežnických organizacích radostným)
- zdůrazňováním alkoholové abstinence, sportovní a výletové činnosti: „Pro dosažení socialistické kultury je zapotřebí boje proti kapitalismu a získání masy mladých pracujících pro socialistickou myšlenku“.⁵⁶
- výchovou k disciplíně a solidaritě:

„Pro dosažení socialistické kultury je zapotřebí boje proti kapitalismu a získat masy mladých pracujících pro socialistickou myšlenku.“⁵⁷

Vedení mládežnického spolku se také zmiňovalo a věnovalo takovým běžným činnostem, jako je péče o tělo, hygiena, oblečení, pravidelné domácí cviky.

Samozřejmostí bylo omýt si ráno krk, ruce, obličej. To ale údajně nestačilo, protože nečistota se drží i pod oblečením, tělo se každý den potí a je dobré ho každý den celé umýt. Nejlepší péčí o tělo mělo být tzv. „tägliche Ganzwaschung“⁵⁸ (každodenní umývání celého těla). Radili, aby se nepoužívalo mýdlo každý den, protože to není dobré pro pokožku, měl stačit pouze kartáč a sprcha pro to, aby člověk nebyl zpocený. Dále byly pojednávány i drobné domácí cviky: „Jelikož nás každodenní zaměstnání nutí používat jen určité končetiny, musíme se potom snažit nabídnout tělu vyvážení. Prostá cvičení na čerstvém vzduchu (před otevřeným oknem) splní svůj účel.“⁵⁹ Tělo nemělo být hned na začátku přepínáno, nýbrž postupně protahováno. Pro dobré protažení těla mělo stačit desetiminutové každodenní cvičení. Jako sport bylo doporučováno především plavání: „Plavání je účinné na všechny svaly v těle a působí harmonicky, ale příliš dlouhé plavání není dobré, neboť tělu odvádí potřebné teplo.“⁶⁰

Za vůbec nejdůležitější pohyb bylo považováno vandrování, neboť má člověk během něho dostatek čerstvého vzduchu, slunce a v neposlední řadě se během něho také utužuje

⁵⁵ Tamtéž, s. 46.

⁵⁶ Tamtéž, s. 46.

⁵⁷ Tamtéž, s. 46.

⁵⁸ BROFTERHUIS, Grete. Körperpflege und Reformkleidung. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.7.1922, 2., 7, s. 11-13, zde s. 11.

⁵⁹ BROFTERHUIS, Grete. Körperpflege und Reformkleidung. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.7.1922, 2., 7, s. 11-13, zde s. 12.

⁶⁰ BROFTERHUIS, Grete. Körperpflege und Reformkleidung. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.7.1922, 2., 7, s. 11-13, zde s. 12.

psychická pohoda: „Hlavní věci při vandrování je, že radost a vnitřní uspokojení udržují tělo zdravé v téměř stejně míře, jako je dýchání nebo jídlo.“⁶¹ Oblečení mělo být v pořádku, nepotrhané a čisté jelikož prezentuje člověka na první pohled: „Neměli bychom zapomínat, že zevnějšek určuje vnitřek člověka. Takže pokud je dívka oblečená a v šatech, které ji nesedí, může to špatně ovlivnit její vnitřní pocit.“⁶² V časopisech pro socialistickou mládež se tedy objevovaly i tyto rady, které měly zkvalitnit mládeži každodenní život, dát jí rady, jak se správně chovat, vykonávat každodenní potřeby a oblékat se tak, aby se cítili dobře, zdravě a působili dobrým dojmem.

3.2 Volnočasové aktivity

Socialistická mládež kladla velký důraz na volnočasové aktivity, zejména na výlety, vandrování apod. Toto vandrování se těšilo velké oblibě a bylo s hojností provozováno: „Ještě nikdy, od té doby, co v sudetských oblastech existuje hnutí pracující mládeže, nebylo pořádáno tolik výletů s takovou radostí, se smyslem pro túry a s takovými pěknými úspěchy. To je výsledek naší velkolepé vnitřní organizační práce!“⁶³

Mladí socialisté byli vedeni k samostatnosti a pohybu. Poznávali domácí krajiny, ale zejména také životní podmínky lidí („Soziales Wandern“). Za tímto účelem vznikli tzv. Přátelé přírody (Naturfreunde), kteří zprostředkovávali vandry, horské túry. Naturfreunde měli po celých Krušných horách a v horském pásmu Sudet 27 mládežnických domů (Jugendherberge), kde se mládežnické skupiny na svých vandrech ubytovávaly.⁶⁴

Toto vandrování se provozovalo jak ve velkých skupinách, tak v menších uskupeních. Mělo mít především socializační záměr – sblížit pracující mládež, odreagovat se od starostí a těžkostí všedního dne, radovat se a těšit se společně z přírody:

„Čím větší jde skupina na výlet, tím živější je zábava, tím více je upoutána pozornost výletníků díky rozhovorům, vtipům a zpívání.“⁶⁵

Upřednostňováno bylo ale také individuální vandrování, kdy se měl jednotlivec věnovat svému nitru, rozjímat, přemýšlet o sobě a najít vnitřní klid. Poté se měl vrátit zpět do

⁶¹ Tamtéž, s. 11-13, zde s. 12.

⁶² Tamtéž, s. 11-13, zde s. 12.

⁶³ HOFBAUER, Josef. Unser Wandern. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.7.1922, 2., 7, s. 4-6, zde s. 4.

⁶⁴ BECHER, Peter, et al. *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. 1. Auflage. München : Benediktbeuern, 1993. 182 s. ISBN 3-926303-35-2. s. 93.

⁶⁵ HOFBAUER, Josef. Unser Wandern. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.7.1922, 2., 7, s. 4-6, zde s. 4.

společnosti mezi ostatní soudruhy načerpán novými silami z přírody: „Kdo chce poznat správné kouzlo vandrování, přiblížit se přírodě a zažít sám sebe, musí se pokusit vandrovat sám. Být sám se sebou – jen málo lidí to dokáže, jen málo jich tomu rozumí! Až se vrátíš zpět do řad svých soudruhů, zpět do hluku a hádek všedního dne, obohacen o zážitky ze svého osamocení, bude se ti v kolektivu mnohem lépe pracovat a také bojovat.“⁶⁶

Mladí lidé měli o svých pracovních volnech a dovolených všechen čas nejvíce soustředit pokud možno na vandrování, být ve společnosti svých přátel v přírodě: „V mládežnické organizaci můžete najít ty nejlepší kamarády. Pravá mládežnická krev, nefalšovaná radost z mládí jsou našim heslem. Když se slunce směje, jdeme ven do polí a vandrujeme svobodně přes hory a výšiny...“⁶⁷

Socialisté požadovali, aby vandrování bylo přístupné všem bez ohledu politického vyznání či jakéhokoliv upřednostňování. Socialistická mládež měla pochopit, že vandrování je součástí každého mladého člověka, který chce žít v duchu socialismu: „Naše mládež se musí naučit, že vandrování je část naší socialistické výchovné práce, naší sebevýchovy.“⁶⁸

V mládeži byl vzbuzován zájem o čtení a vydávání vlastních časopisů. Sociálně demokratická kulturní organizace nabízela mnoho možností pro trávení volného času. Např. *Pracovní svaz cvičení s sportu (Arbiter Turn- und Sportverband – ATUS)*, který nabízel mnoho sportovních aktivit (např. fotbal, atletiku, zimní sporty, šachy apod.).⁶⁹ *Přátelé přírody (Naturfreunde)* nebo *Spolek pro pracující zpěváky (Arbeitersängerbund)*.

Jako nevhodný byl vnímán alkohol, taneční (měšťanské) zábavy, návštěvy kin, kouření a hraní karet. Všechny tyto činnosti byly vnímány jako nežádoucí a vedení socialistických organizací se je snažilo mezi mládeží vymítit. Velký význam měla také tzv. „kultura odpočinku“⁷⁰, která obnášela boj proti alkoholismu a měšťanskému zábavnímu způsobu života. Většina vzdělávacích akcí byla nekuřáckých a bez alkoholu. Upřednostňováno bylo studium, čtení, sebevzdělávání, sebevýchova, vycházky do přírody, trávení času s kamarády při práci v rámci spolků, sportování atd.

⁶⁶ Tamtéž, s. 4-6, zde s. 5.

⁶⁷ Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land. Sozialistische Jugendverband, Teplitz-Schönau, 1926. s. 27

⁶⁸ HOFBAUER, Josef. Unser Wandern. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.7.1922, 2., 7, s. 4-6, zde s. 6.

⁶⁹ BECHER, Peter, et al. *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. 1. Auflage. München : Benediktbeuern, 1993. 182 s. ISBN 3-926303-35-2. s. 91

⁷⁰ Bericht des sozialistischen Jugendverbandes an den Parteitag der deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in Teplitz-Schönau vom 17.-20. Oktober 1930.

Z tohoto hlediska byla tehdejší mládež velmi dobře organizována a motivována ke smysluplnému trávení volného času, neboť pocit sounáležitosti nedával prostor k nevhodným činnostem, jako byl alkohol, potulování se aj.

4. Pracovní podmínky socialistické mládeže a důsledky hospodářských krizí

4.1 Socialistická mládež a pracovní podmínky

Socialistické mládežnické spolky se snažily zlepšovat pracovní podmínky mladých lidí, které byly zejména na začátku 20. století těžké. Mladí lidé byli vykořisťováni, museli pracovat často i více než 12 hodin, bez nároku na volný den v týdnu. Zejména po 1. světové válce se v dobových materiálech objevuje aspekt třídní příslušnosti mládeže, kdy je do kontrastu stavěna dělnická třída a kapitalisté:

„Žádná část pracující třídy netrpí tak těžce pod příšerným tlakem kapitalistického hospodářského uspořádání jako pracující mládež.“⁷¹ Většinou 14 letí lidé, kteří právě ukončili školní vzdělávání, vstupovali do života s nadějí svobody a dobrých pracovních podmínek. Většinou byl ale opak realitou. Museli pracovat přesčas, neměli nárok na dovolenou a byli špatně finančně ohodnoceni: „Právem se mládež bouří proti takovému to vykořisťování. Nechceme, aby naše těla a náš duch propadli předčasnému churavění. Nechceme, aby nám krásy života zůstaly uzavřeny.“⁷²

Některá periodika pro socialistickou mládež, popisovala její utrpení velmi barvitě až dramaticky. Dnešní čtenář, který již má historický odstup, se nad tímto může pozastavit, zda se jednalo skutečně o realitu pracovního dne nebo zda se autoři snažili propagandisticky vytvořit obraz utlačovaného a zneužívaného mladého člověka dělnického původu oproti bohatému, krutému a vykořisťovatelskému kapitalistovi: „Teď budeš u mě makat celých osm hodin, ty bídný všiváku – tak zní většinou pozdrav mladému uční při nástupu na nové pracovní místo. Ti, co jsou postaveni ke strojům, jsou s nimi svázáni, stroje ovládají každý jejich pohyb, předepisují jim každé vydechnutí a pauzu. Ti co nejsou u strojů a pracují například na statku, mají nekonečnou pracovní dobu plnou těžké práce, která jim z jejich bytí dělá peklo. Pro některé mladé pracující, kteří jsou ještě napůl dětmi, se tak stává z práce přes noc vězení.“⁷³

⁷¹ RICHTER, Eduard. *Festschrift zum Jugendtag des Kreises „Nordböhmen“ des sozialistischen Jugendverbandes in Rumburg 7.-9. Juni 1930.* s. 9

⁷² Tamtéž, s. 9

⁷³ Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land. Sozialistische Jugendverband, Teplitz-Schönau, 1926. s. 7

V létě roku 1922 byla stanoveny následující požadavky socialistické mládeže pro pracující mládež:⁷⁴

- zákaz výdělečné činnosti pro předškolní a školou povinnou mládež
- zákaz překročení 8 hodinové pracovní doby
- školení a zvyšování kvalifikace začlenit do denních hodin
- povinnost mít složené všechny zkoušky před zahájením výdělečné činnosti
- absolutní zákaz práce v noci
- povinný 36 hodinový odpočinek (volné sobotní odpoledne a neděle)
- zákaz práce ve zdraví škodlivých podmínkách
- pravidelné kontroly a inspekce pracujících
- proplacenou dovolenou až do 18. roku věku
- zásadní reforma učňovského vzdělávání
- nové uspořádání povinného doškolování

Socialisté požadovali pro mládež možnost dovolených a odpočinku od práce: „19. března 1922 se shromáždili mladí pracující, aby jednotně a důrazně demonstrovali za dovolenou pro mládež. Požadovali od ministerstva sociálních věcí schválení zákona ve kterém bude dovolená pro všechny mladé pracovníky, pracovníce a učně v rozsahu dvou týdnů při půlročním zaměstnání.“⁷⁵ Německá pracující mládež neustále požadovala rovnost s českou pracující mládeží: „Německá socialistická mládež nebude dříve klidná, dokud nebudou její požadavky mládežnické dovolené naplněny a bude dále za toto vést boje společně s ostatními socialistickými mládežnickými organizacemi tohoto státu.“⁷⁶ Boje a demonstrace o mládežnickou dovolenou byly velmi intenzivní. Konaly se sjezdy, schůze, demonstrace. Vydávaly se rezoluce a články v dobovém tisku pro pracující socialistickou mládež, které velmi ostře kritizovaly „vlažný“ přístup vlády k zákonu pro pracující mládež, především co se týká dovolených: „Důrazně požadujeme schválení zákona čtrnáctidenní placené dovolené pro učně a pracující mládež v příští sezóně parlamentu a protestujeme proti každému pokusu, tento naléhavý zákon dále časově protahovat.“⁷⁷

⁷⁴ Die Salzburger Tagungen. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.9.1922, 2., 9, s. 3-5, zde s. 3-4.

⁷⁵ HOFBAUER, Josef. Unser Kampf um den Jugendlurlaub. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.4.1922, 2., 4, s. 6-7, zde s. 7.

⁷⁶ Tamtéž, s. 6-7, zde s. 7.

⁷⁷ Sozialistische Jugend. Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik. 2. Jahrgang. Nr. 11. 1. November 1922.

Původně měli mladí lidé do 18 let podle pracovního zákona nárok na 5 dní dovolené, později až na 10 dní. Nakonec se podařilo délku placené dovolené zvýšit až na 14 dní.⁷⁸ Mládežnické dovolené („Jugendurlaub“), byly 14 denní pobyty pro mladé lidi mladší 18 let. Zde se měli kolektivně zotavovat, cvičit, odpočívat a čerpat nové síly pro další pracovní nasazení.

4.2 Socialistické mládežnické hnutí a hospodářské krize

Sudetoněmecká mládež byla několikrát postižena hospodářskými krizemi. Konkrétně ekonomickou krizí po 1. světové válce, ale především Světovou hospodářskou krizí, kdy celé německé oblasti v Československu trpěly velmi vysokou nezaměstnaností a to až několikanásobně větší než v českých oblastech.

4.2.1 Ekonomická krize po 1. světové válce na počátku 20. let

Po 1. světové válce, během které se průmysl přetransformoval především ve zbrojní výrobu, se Evropa potýkala s těžkou ekonomickou situací. Odstraňování následků této ekonomické krize trvalo delší dobu.

Hospodářská krize na počátku 20. let 20. století způsobovala lidem značné ekonomické problémy, nedostatek financí, velkou nezaměstnanost: „Těžká hospodářská krize sužuje pracující třídu této země. Přes půl miliónu lidí je nezaměstnaných, stovky tisíc jich pracují jen v některé dny, často pár hodin v týdnu. Jejich ruce, které by toho mohly zvládnout mnoho místo toho ale nečinně odpočívají. Je to hořký čas pro člověka, který je zvyklý na neustavičnou činnost, a který může žít jen z nuzného výdělků za svou práci. Doba nezaměstnanosti se stala osudnou mnoha lidem v tomto státě.“⁷⁹

V dobových periodikách se také dočítáme o postupu propouštění. Nejprve měli být propouštěni mladí lidé, kteří jsou svobodní, ale nakonec nezaměstnanost dopadla i na živitele rodin – otce: „Pracující mládež je tímto propouštěním těžce postižena. Nejprve

⁷⁸ Sozialistische Jugend. Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik. 2. Jahrgang. Nr. 10. 1. Oktober 1922.

⁷⁹ PAUL, Ernst. Auf zum Kampf. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.10.1922, 2., 10, s. 6-7, zde s. 6.

totiž přijdou na řadu svobodní! Tak to má být obecně. Jistý je také osud nezaměstnaných otců od rodin, kteří mají doma nemocnou ženu a hladovějící děti.“⁸⁰

Německá mládež žijící v sudetoněmeckých oblastech, které byla těžce postižena touto ekonomickou krizí, se snažila krizi čelit vycestováním za prací do jiné země, především do Německa. Většinou ale byly tyto snahy neúspěšné, protože v Německu vládla mnohem větší ekonomická nouze způsobená reparacemi, kterými bylo Německo, jak vyplývalo z Versailleské mírové smlouvy, zasaženo. Mladí pracující socialisté se buď vraceli domu s nepořízenou nebo zůstali nezaměstnanými v Německu, kde také mnohokrát neměli kde bydlet. Pro socialisty byl tento jev velkou ideovou porážkou, neboť si zakládali na tom, že každý mladý člověk vychovávaný v duchu socialismu musí být v první řadě vynikajícím pracovníkem a musí mít k tomu také vhodné podmínky: „Mladí lidé také chtějí žít, také oni jsou bez práce vystaveni těžkému strádání. Velký je teď počet takové mládeže, která se pokouší vycestovat, která upřednostňuje odchod do Německa, kde doufají v práci a ve výdělečnou činnost. Ale i tam je jejich osud nejistý a hospodářské zdrčení Německa je přivede zpět na ulici. Přitom je to pro pracující třídu této země velmi bolestné, když je část mladých přinucena k vystěhování, neboť tyto potomci našich pracujících hnutí jsou ztraceni pro třídní boj v našem státě, kde jsou nutně potřeba.“⁸¹

Nejvíce touto krizí byly postiženy příhraniční oblasti Československa – Sudety, kde byla katastrofální nezaměstnanost, o mnoho vyšší, než ve středozemí: „Nejtvrději postihuje nezaměstnanost okrajové oblasti tohoto státu. V Krušných horách jsou celé vesnice, kde není ani jeden člověk zaměstnaný. Jedna skupina hlásí, že z 52 členů jich je 50 bez práce! A stejné okolnosti panují na mnoha jiných místech.“⁸²

Němečtí sociální demokraté na území Československa se samozřejmě také snažili najít viníka této situace. Nejostřeji byla kritizována československá vláda, která údajně celé této situaci nevěnovala pozornost a nedostatečně se jí zabývala. Dále měla být také zodpovědná za uzavírání továren, zhoršení exportu a to vše v důsledku nepřijatelné podpory politiky proti Německu. Zde tedy opět na povrch vyplouvá konflikt existence sudetských Němců v „cizím“ státě, kde se německá menšina cítila utlačována a je zde tematizován boj proti vykořisťování: „Pracující třída tohoto státu vyzývá k boji. Na velkých demonstracích, které jsou pořádány německou sociálnědemokratickou stranou

⁸⁰ PAUL, Ernst. Auf zum Kampf. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.10.1922, 2., 10, s. 6-7, zde s. 6.

⁸¹ Tamtéž, s. 6-7, zde s. 6.

⁸² Tamtéž, s. 6-7, zde s. 6.

pracujících, se důrazně ptáme vlády, co vše se musí stát, aby byla odstraněna nouze nezaměstnaných. Příliš dlouho vláda nečinně přihlížela, jak je v důsledku stoupání naší měny ochromena exportní činnost, jak fabrika za fabrikou zavírá své brány. Ano, vláda nese svůj podíl viny na tom, že tato krize přišla, neboť podporuje svou zahraniční politikou zločineckou politiku proti Německu...⁸³

Stranou v těchto „bojích“ nebyla opomínána ani socialistická pracující mládež, která se zúčastňovala těchto velkých demonstrací a bojovala společně s dospělými proti nezaměstnanosti. Socialistická mládež se zavazovala bojovat vždy za práva dělnictva.

Socialisté využili i této nastalé ekonomické situace k tomu, aby „svoji“ mládež ideologicky zpracovávali, upevňovali v nich víru v dělnictvo a pracující třídu. Neexistovalo nic jiného, v co mládež měla věřit, pouze v pracující proletariát a v socialistickou společnost založenou na vzájemné spolupráci, kolektivismu. Kapitalistické chování a individualismus byly odsuzovány a shledávány jako nevhodné, nepřijatelné. Můžeme tedy označit toto počínání politickou manipulací, která měla mládež přivést ke správné myšlence a tu v ní dále rozvíjet a utvrzovat ji v tom, že jedině toto myšlení je správné. Kapitalistický svět a jeho myšlenky byly podle socialistů příčinou všech negativních událostí. Jediné možné východisko z této situace viděli sociální demokraté v socialistickém smýšlení a uspořádání společnosti: „Současná krize která otřásla národním hospodářstvím ve střední Evropě je úkaz, který se nevytratí, dokud bude existovat kapitalistický svět. V kapitalistickém uspořádání, ve kterém nejde o potřeby, ale o profit, nenastanou taková zdrcení. Tato zdrcení mohou být překonána jen v té společnosti, která se bude řídit socialistickými zákony. Proto obnovíme v tomto těžkém čase svůj slib, že s veškerou naší silou budeme pracovat na vytvoření tohoto pořádku.“⁸⁴

Tato krize byla tedy prostředkem k tomu, přimknout pracující mládež více k socialistické myšlence, k tomu, aby si ujasnila své ideové smýšlení a sounáležitost s pracujícím, socialistickým lidem: „Proto platí v tomto čase pro každého opravdového mladého socialistu, aby zůstal věrný organizaci, věrný myšlence. Proletariát potřebuje právě teď obzvláště nutně svoji mládež. Pracujte proto se vší silou v organizacích a staňte se pořádnými mládežnickými bojovníky a bojovnicemi!“⁸⁵

⁸³ PAUL, Ernst. Auf zum Kampf. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.10.1922, 2., 10, s. 6-7, zde s. 6.

⁸⁴ Tamtéž, s. 6-7, zde s. 6.

⁸⁵ Tamtéž, s. 6-7, zde s. 6.

Ekonomická krize po 1. světové válce na začátku 20. let tedy byla velkou ránou pro Němce žijící v příhraničních oblastech Československa. Vládla obrovská nezaměstnanost a nouze. Socialisté se snažili požadovat na vládě lepší podmínky pro pracující lid, ale zároveň byla jimi tato situace zneužita ve prospěch jejich ideologie a v boji proti kapitalismu. Byl to vhodný prostředek pro větší „zmanipulování“ a získání mládeže pro socialistickou myšlenku pospolitosti. Mládež byla v této době jistě díky okolnostem „tvárná“ a socialisté si dobře uvědomovali svou pozici, díky které mohli této situace využít, zaútočit a ukázat mládeži „správnou“ cestu.

4.2.2 Světová hospodářská krize na přelomu 20. a 30. let 20. století

Světová hospodářská krize, která vypukla na přelomu 20. a 30. let 20. století a šířila se po celém světě, zasáhla samozřejmě i pracující mládež na německém území v Československu. Nezaměstnanost, která díky této hospodářské krizi, která vznikla propadem akcií na americké burze, byla pro pracující mládež katastrofální. Sudetské oblasti byli postiženy mnohonásobně větší nezaměstnaností než české: „Na 100 nezaměstnaných v českých oblastech připadalo 425 nezaměstnaných v německém osídleném prostoru (...), sociální nouze v sudetoněmeckých oblastech je více než čtyřikrát větší než v ostatních českých oblastech“⁸⁶ Zajímavé také je, že v této době byla největší nezaměstnanost na území Liberecka: „Relativně nejsilnější nezaměstnanost je v obvodu Frýdlant, kde na 1000 obyvatel připadá 88,7 nezaměstnaných“⁸⁷ Z tohoto údaje je tedy zřejmé, že nezaměstnanost v příhraničních oblastech byla opravdu obrovská.

Mladí lidé, kteří končili školu se stávali ihned nezaměstnanými a neměli žádnou šanci získat jakékoliv zaměstnání: „Nezaměstnanost v sudetských oblastech byla o mnoho větší než v oblastech českých a slovenských. Mladí lidé vstupovali ze škol přímo do nezaměstnanosti, ze které nebylo východiska.“⁸⁸

Velkým problémem v této nelehké době bylo i to, že pracovní místa byla přednostně zprostředkovávána české mládeži, což se samozřejmě setkalo s nevolí Němců. Shledávali

⁸⁶ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972, s. 148

⁸⁷ Tamtéž, s. 148

⁸⁸ Tamtéž, s. 304

v tom bezpráví a německá mládež byla těmito okolnostmi rozčarována: „Beznaděj mládeže byla ještě umocněna tím, že se velmi často vznikající pracovní možnosti, kterých bylo málo, nabízely přednostně české mládeži. Toto se stávalo i v čistě německých oblastech.“⁸⁹

Sociální demokraté nepřihlíželi nečinně této situaci a snažili se mládeži pomoci. Stanovili proto v zimě na přelomu let 1929/1930 sociální pomoc pro nedobrovolné oběti krize:⁹⁰

- Vyživovací a mléčná akce
- Útulky pro mládež
- Zimní pomoc pro děti nezaměstnaných
- Podpora domácích dělníků

V srpnu 1930 byla zavedena tzv. „vyživovací a mléčná akce“, která například zprostředkovala pro každé z 35 000 dětí půl litru mléka denně: „Víme, že toto všechno, měřeno stavem nouzí širokých mas, je nedostačující. Ale nejsou to přeci „žebrácké polévky“, které sociální demokracie vybojovala pro nezaměstnané!“⁹¹

Další významnou činností bylo zřizování ubytoven pro nezaměstnanou mládež, které vznikaly v industriálních oblastech.

Důsledkem Světové hospodářské krize bylo umožnění prosazení se radikálních politických myšlenek jako byl například fašismus. Socialisté toto nebezpečí vycítili a snažili se propagandisticky působit na mládež, aby zůstala tohoto nebezpečí ušetřena. Jak nehrála politika v sociálně demokratickém mládežnickém hnutí od samého počátku na rozdíl od jiných uskupení, hlavní roli, dostávala se nyní do popředí.

Nejlépe se dá obava z nástupu fašismu doložit na komunistické mládežnické frakci, která postupovala velmi bojovně a revolučně, jak v otázce Světové hospodářské krize, tak v otázce nástupu fašismu.

Vedení komunistických mládežnických hnutí mělo velmi radikální názory na vzniklý ekonomický problém a nárůst nezaměstnanosti. Padala označení jako „útok hladu“ nebo „zotročování“. Komunistická strana využila krize pro svoji propagandu a ideologickou masáž mladých lidí: „Není nikdo jiný, kdo by vás ochránil, nikdo v Československu není, kdo vás ochrání před smrtí hladem, než komunistická strana, váš mládežnický spolek a mládež rudých odborů.“⁹²

⁸⁹ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972, s. 304

⁹⁰ Tamtéž, s. 150

⁹¹ Tamtéž, s. 150

⁹² An die arbeitslose Jugend der Tschechoslowakei, S.n. 1930. s. 1.

Komunisté obžalovali nacionalistický socialismus, který měl mít údajně jediný zájem, a to zachránit kapitalistické hospodářství a chránit kapitalisty samotné. Rozpočet pro rok 1934 nazývají komunisté jako rozpočet hladu, utrpením a nové beznaděje pro pracující mládež. Kritika padá především na ministerstvo vnitra, justici a obranu, „kteří obětují příliš mnoho peněz na zbraně letadla a stroje. Tomu všemu obětují kapitalisté svůj život.“⁹³

Mladí komunisté byli přesvědčováni, že kapitalistická buržoazie chce žít na náklady života pracujících. Nazývají to jako „vládu fašistické diktatury“⁹⁴.

Komunisté vtiskovali nezaměstnané mládeži své ideologické myšlenky, vyzývala je k protestům a demonstracím. Jediná záchrana měla přijít pouze od dělnictva. Komunisté velmi radikálně volali po boji a vyzývali všechny postižené nezaměstnaností, aby se připojili ke komunistické mládeži a zasadili se o:⁹⁵

- řádný plat, dodržování pracovních smluv a boj proti nuceným pracem
- domovy pro nezaměstnanou mládež
- přidělení obilí, potravin, textilií apod. mezi nezaměstnané od spekulantů a bohatých
- 150 korun pro všechny nezaměstnané v zimním období na náklady státu a kapitalistů
- lékařské ošetření z fondu zdravotního pojištění
- bojkot proti výchově mladých k militarismu

Na kontrastivním příkladu řešení nastalé ekonomické situace komunistickou frakcí mládeže vidíme, že tato byla radikálnější, volala po demonstracích, útocích a boji. V programu sociálně-demokratického křídla se sice také objevovaly ideologické pasáže, které se snažily využít bezvýchodnost situace ve svůj prospěch, ale nebyly tak progresivní a útočné. Sociální demokraté se po dobu krize a při hrozbě fašismu snažili postupovat neagresivně, ačkoliv zejména po roce 1932 se začaly i v tomto uskupení objevovat velmi radikální myšlenky v boji proti hrozícímu nástupu fašismu k moci.

⁹³ Tamtéž, s. 2.

⁹⁴ Tamtéž, s. 3.

⁹⁵ Tamtéž, s. 3.

5. Socialistické mládežnické hnutí a fašismus

5.1 Nástup fašismu v sudetských oblastech ČSR na příkladu Německého tělovýchovného spolku (DTV)

Abychom dokázali dobře pochopit situaci sociálnědemokratického mládežnického hnutí v československém pohraničí, je třeba osvětlit nástup fašismu v sudetských oblastech, a je také proto vhodné pojednat téma kontrastivně na příkladu *Německého tělovýchovného spolku* (*der Deutsche Turnverband – DTV*) v Československu a ukázat na něm, jaké myšlení bylo naopak raženo v pravicovém hnutí.

Bezesporu nejdůležitější osobou, která hrála hlavní roli v otázce fašismu v německých oblastech Československa, byl Konrad Henlein. Henlein, který se zúčastnil voleb v roce 1935 se svojí *Sudetoněmeckou stranou* (*Sudeten-deutsche Partei - SdP, Henleinova strana*) poprvé, získal 66% německých hlasů.⁹⁶ Vítězstvím Henleinovy strany se začínaly formovat nové česko-německé vztahy. Do tří let se Henleinovi podařilo nejen odstranit ostatní politické strany, ale i zničit republiku.⁹⁷

V sudetských Němcích neustále panoval pocit druhořadosti v Československu a touha být autonomní stále nebyla uspokojena podle jejich představ. Tyto pocity zapříčiňovaly především dvě skutečnosti. První skutečností byla Světová hospodářská krize, která sice postihla celé Československo, ale německé oblasti, jejichž bytí záviselo především na exportu, byly postižené těžkou nezaměstnaností daleko více, než ostatní oblasti Československa. Vlažný přístup vlády k této skutečnosti byl sudetskými Němci přijímán velmi negativně. Druhou skutečností, která v Němcích žijících v Československu vyvolávala pocit druhořadosti, byl nástup Hitlera k moci v Německu: „Před sjednocením v roce 1871 a vytvořením druhé říše nemělo Německo příliš mnoho zájmu o tzv. „Auslandsdeutschtum“ (Němce v zahraničí).“⁹⁸ To se ale změnilo 30. ledna roku 1933, když se kancléřem stal Adolf Hitler, který prohlásil: „Společná krev musí patřit společné říši“.

⁹⁶ SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách : Německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Praha : Pragma, 2002. ISBN 80-7205-901-7. s. 50.

⁹⁷ KURAL, Václav. *Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě (1918-1938)*. Praha, 1993. ISBN 80-901431-3-X. s. 93

⁹⁸ SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách : Německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Praha : Pragma, 2002. ISBN 80-7205-901-7. s. 51.

Po roce 1919 se soustředila sudetoněmecká opozice v *Německé nacionálně socialistické straně dělnické (DNSAP)*.⁹⁹ DNSAP byla velmi radikální stranou, silně antisemitistickou a pargemánskou. Jejím cílem bylo soustředění všech Němců do jedné říše. V otázce mládeže hrála DNSAP nemalou roli. Mládež byla organizována od roku 1929 v takzvané „Volkssport“¹⁰⁰, který byl velmi podobný Hitlerovým úderným oddílům v říši.

Extremistické strany jako právě například DNSAP nebyly v sudetoněmecké politice jedinými články.¹⁰¹ Velké masy sudetoněmecké mládeže byly organizovány v tělovýchovném spolku (*Turnverband*): „Vývoj mládeže v Německém tělovýchovném spolku od roku 1919 do roku 1938 byl dílem celkového vývoje lidového tělocvičného spolku německorakouského ražení až k tělovýchovně lidově politickému hnutí sudetských Němců.“¹⁰² 14-17 letí chovanci, kteří měli vlohy a nadání pro cvičení, vstupovali do tohoto spolku a cvičili spolu s dospělými. Od roku 1922 se začala měnit pozice mládeže v Německém tělovýchovném spolku, uvnitř tohoto uskupení se vytvořilo takzvané „Jungtum-Bewegung“¹⁰³, které podporovalo „wandervogelovský“ styl života s výlety, hromadnými setkáními, skupinovými večery apod.

Jasný program mládežnickým členům Německého tělovýchovného spolku byl ale vtisknut především představami o výchově od Heinricha Ruthy.¹⁰⁴ Výchova modle Ruthova modelu měla tří fázové členění: odstupňování dle věku, separace pohlaví a vůdcovský princip poslušnosti. Tento model výchovy byl od dvacátých let Henleinem prosazován a v třicátých letech po nástupu fašismu v Německu k moci byl nasazen v praxi: „Henleinovo myšlení volalo po vedoucí úloze, on sám byl silně antiliberální. V době, kdy byl učitelem tělocviku v Aši, propagoval myšlenku „silného muže“, vůdce národa, a pokoušel se ji uplatnit alespoň mezi svými cvičenci.“¹⁰⁵ Henlein si byl již v této době určitě jist, že se jednou stane vůdcem sudetoněmeckého národa, protože jeho myšlenky a program byl pro většinu sudetských Němců jistě velmi zajímavý.

⁹⁹ SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách : Německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Praha : Pragma, 2002. ISBN 80-7205-901-7. s. 53.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 54.

¹⁰¹ KURAL, Václav. *Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě (1918-1938)*. Praha, 1993. ISBN 80-901431-3-X. s. 94

¹⁰² BERTHOLD, Dunja. Die Sudetendeutsche Jugendgemeinschaft. In *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. München : Benediktbeuern, 1993. s. 16-48. zde s. 28.

¹⁰³ Tamtéž, s. 16-48. zde s. 29.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 16-48. zde s. 29.

¹⁰⁵ SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách : Německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Praha : Pragma, 2002. ISBN 80-7205-901-7. s. 55.

V roce 1933 se v Žatci konalo setkání Německého tělovýchovného spolku. Na této manifestaci se měl tělovýchovný svaz možnost prezentovat veřejnosti. Reakce byla velká: „Prezentace na žatecké manifestaci byla přesvědčující, takže požadavek Německého tělovýchovného svazu, který stanovil Konrad Henlein, byl sudetoněmeckým obyvatelstvem ochotně přijat.“¹⁰⁶ Sudetští Němci tedy byli skutečně nadšeni vizí, ve které šlo především o nacionalismus, sílu, výchovu fyzicky zdatných a zdravých jedinců, kteří budou schopni boje. Boj tedy hrál v programu pravicového křídla hlavní roli. Často se objevují výrazy jako právě boj (Kampf), forma (fyzická), cvičenci, mužstvo („Mannschaft“) apod.

Cílem Německého tělovýchovného spolku bylo organizovat velké masy mladých sudetských Němců a proměnit je v silnou „armádu“ schopnou bojovat za ideály říše: „Chceme vystoupit před náš lid, ale také před stát a před úřady a ukázat: Takoví jsme, v této formě a složení je naše mužstvo, tak žije a pracuje náš mládežnický spolek cvičenců! A to vše nechceme jen vyjádřit slovy a nechceme jen slovy přesvědčovat. Cvičenci sami napochodují a ukáží své představení na slavnostech, které uspořádají ze své vůle...“¹⁰⁷ Socialistické uskupení se od pravicových radikálů odlišovalo tím, že spíše spoléhalo na ideologickou, duševní sílu a víru v dělnictvo: „Jen vzdělaná pracující mládež může bojovat, proto provozuje socialistický mládežnický spolek horlivou vzdělávací činností a dává svým členům možnost obohatit své vědění návštěvami přednášek, kurzů, užíváním knihoven a čtením právě vycházejících spolkových časopisů.“¹⁰⁸

Zjednodušeně tedy můžeme tvrdit, že pravice prosazovala fyzickou sílu, ale levicově smýšlející uskupení spíše duchovní sílu, ačkoliv se i zde v pozdějších letech začíná projevovat navzdory antimilitaristickému programu radikální myšlení.

Tvůrcem tělovýchovného systému byl Friedrich Ludwig Jahn, přezdívaný také jako „otec tělovýchovy“. V roce 1810 vydal spis „Das deutsche Volkstum“ (Německé národovectví). Cílem tělovýchovy dle Jahna byla výchova k vlastenectví, tělesné zdatnosti, otužilosti a k schopnosti překonávat překážky: „Staré Jahnovy myšlenky se vrací, ale, a to je to nové v tělovýchově, teprve teď nadchází čas, který je vhodný k naplnění těchto

¹⁰⁶ BERNHARD, Richard. Aufgaben des Deutschen Turnverbandes als Erziehungsverband. In *Verträge und Aussprachen bei der Tagung für Erziehung 1937 in Aussig*. Gablonz an der Neiße : Verlag Deutscher Turnverband, 1937. s. 9-14. zde s. 9.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 9-14. zde s. 9.

¹⁰⁸ Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land. Sozialistische Jugendverband, Teplitz-Schönau, 1926 s. 17.

výchovných myšlenek.¹⁰⁹ Konrád Henlein chtěl v Německém tělovýchovném spolku dovést Jahnovy myšlenky k dokonalosti. Mládež měla být instrumentem pro vedení národního boje, ženy i muži měli být silnou masou, která bude bojovat za zájmy německé říše a árijské rasy: „Mladá mužstva ve službách národa, mládež v tvrdých školách pro život, ženy jako německé matky a ochránkyně nadcházejícího pokolení, princip společenství a obecného blaha stojí před individualismem a vlastním prospěchem.“¹¹⁰ Každý v tomto společenství měl tedy svůj „úkol“, který musel vůči říši plnit. Byl zde stírán rozdíl mezi mužstvem a rodinou. Obě tyto jednotky byly chápány jako od sebe navzájem neoddělitelné a rovnocenné: „Chceme muže jako aktivního bojovníka za národní pospolitost, chceme ženu jako německou matku, oba tyto typy dobře rasově vytřídění. (...) A stejně tak jako bojovníci a matky, tak jsou „manšaft“ a rodina v našich očích rovnocenné a stejně důležité pilíře, na kterých spočívá život našeho lidu.“¹¹¹

Německý tělovýchovný spolek se ani netajil tím, že v první řadě nejde o sportovní výchovu, ale především o výchovu národně-politickou. Neměl se brát v potaz individuální výkon či úspěch jedince, ale jeho úloha a začlenění v kolektivu a výsledky společného úsilí: „Prosím ty, kteří jsou našimi hosty, aby se při posuzování našeho cvičeneckého spolku nesoustředili na rekordy a vynikající výkony jednotlivých vystoupení, nýbrž aby se více soustředili na nacionálně-politický charakter našeho vychovatelství. Situace Německého tělovýchovného spolku je zcela jiná než většiny organizací pro tělesná cvičení, které upřednostňují spíše sportovní výkon individua...“¹¹²

Jediným zákonem „manšaftu“ bylo tedy chování a poslušnost, vzájemná věrnost, začlenění se do spolku, podřízení se zájmům veřejnosti a disciplína byla upřednostňována před individuálním životem: „V této výchově nešlo o existenční boj jedince, nýbrž o výchovu tří a půl milionového týmu.“¹¹³

Německý tělovýchovný svaz byl středem německého života. V jeho řadách bylo 120 000 dospělých a 100 000 mladistvých.

¹⁰⁹ GAULHOFER. Die neue Leibeserziehung. In *Verträge und Aussprachen bei der Tagung für Erziehung 1937 in Aussig*. Gablonz an der Neiße : Verlag Deutscher Turnverband, 1937. s. 37-46. zde s. 38.

¹¹⁰ BERNHARD, Richard. Aufgaben des Deutschen Turnverbandes als Erziehungsverband. In *Verträge und Aussprachen bei der Tagung für Erziehung 1937 in Aussig*. Gablonz an der Neiße : Verlag Deutscher Turnverband, 1937. s. 9-14. zde s. 10.

¹¹¹ Tamtéž, s. 9-14. zde s. 13.

¹¹² Tamtéž, s. 9-14. zde s. 11.

¹¹³ Tamtéž, s. 9-14. zde s. 14.

5.2 Socialistické mládežnické hnutí a hrozba fašismu

Volební vítězství Henleinovy strany v roce 1935, která získala dvě třetiny hlasů všech Němců, považovali sociální demokraté za svoji drtivou porážku: „Sudetoněmečtí sociální demokraté se překvapivě protloukli s 300 000 hlasy a 11 parlamentními křesly, ale přesto byly vnitrostranické střety silné. Volání po novém, mladším vedení bylo stále silnější.“¹¹⁴

V roce 1935 byl proto zvolen nový, mladý předseda strany Wenzel Jaksch¹¹⁵, který byl jak v Československu, tak v zahraničí známý jako odpůrce Henleina a byl proto velmi ceněn českými pracujícími.

V sudetských Němcích neustále převažoval pocit opovrhování českou vládou, proto se Jaksch pokusil tento vztah napravit a 26. dubna 1936 se nechal slyšet: „Řešení nepřinese rovnocennost občanů, nýbrž jádro nacionálních problémů spočívá v tom, zda může být kvalitativně zajištěno zrovnoprávnění národů. Zcela otevřeně deklarujeme, že podíl Němců ve veřejných službách, v jazykové otázce a v celé správě dosáhl stupně, který byl shledán jako neudržitelným. Švýcarský příklad ukazuje, že nejsilnější národnost mnohonárodnostního státu musí počínat s moudrou umírněností.“¹¹⁶

Na přelomu května a června roku 1938 získala v obecních volbách Sudetoněmecká strana Konráda Henleina 90% hlasů, což bylo drtivé vítězství. Jako jediným protivníkem zbyla právě sociální demokracie: „Sudetoněmecká sociální demokracie zůstala jedinou opozicí, byla oslabena, ale ne rozbita.“¹¹⁷

Ernst Paul, který byl v letech 1919-1926 předsedou sociálnědemokratického mládežnického spolku, formuloval následující stupně, které vedly k Mnichovské dohodě v roce 1938:¹¹⁸

1. Nespravedlivé zacházení se sudetskými Němci Československou vládou od samého začátku.
2. Dvanáctiletá účast německých stran nebyla v národně-politickém ohledu přijata a včas využita pro spravedlivé řešení.
3. Hospodářská krize, který vypukla roku 1930 zasáhla sudetské oblasti nesrovnatelně tvrději než oblasti jiných národů tohoto státu.

¹¹⁴ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972, s. 143.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 143.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 143-144.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 144-145.

¹¹⁸ K tomu srov. tamtéž, s. 145-146.

4. Hitlerovo chopení se moci v Německu a pád demokracie v Rakousku měly silné politické dopady na sudetské Němce.

V předchozí kapitole již bylo pojednáno, že pravicové mládežnické uskupení bylo formováno především přípravou pro boj, velkou roli zde hrál kult silného a rasově čistého těla. Sociálnědemokratické mládežnické hnutí bylo oproti tomu silně antimilitaristicky orientováno: „Socialistická pracující mládež pokládá boj proti militarismu za jeden ze svých největších úkolů. Odmítá fádni drill kasáren, zcela požaduje zamítnutí militaristické výzbroje a vede ostrý boj proti jedné z nejdůležitějších válečných příčin: chce udržet mír a přátelství se všemi národy.“¹¹⁹

V roce 1931 vznikla organizace „Republikanische Wehr“¹²⁰, když v Německu začínala narůstat obliba Hitlerovy strany a začínala mít pomalu vliv na sudetské oblasti. Tato organizace měla chránit antinacistické sjezdy, schůze a setkání sociálních demokratů. Skládala se ze členů sociálnědemokratické strany a odborů. „V roce 1935 začal tento spolek vydávat časopis „Junges Volk“.“¹²¹ V některých členech této obranné organizace ale vznikalo rozpolcení, jak se postavit k této organizaci, aby nebyly porušovány zásady antimilitaristického přesvědčení: „Na základě antimilitaristického smýšlení se část členů zdráhala například i pochodovat stejným krokem.“¹²²

Na jednu stranu se socialistické hnutí prezentovalo jako antimilitaristické, pacifické, ale na druhou stranu se podívovali tomu, že v Německu nedošlo v roce 1933 k ozbrojenému boji proti uchopení moci Hitlerem: „Ještě ve zprávě pro sociálnědemokratický sjezd v roce 1932 bylo vedením spolku zdůrazněno, že mládežnický svaz by měl být vzdělávacím a výchovným hnutím. Dále bylo zdůrazňováno, že boj proti Alkoholu bude veden s tou samou náruživostí jako dříve.“¹²³

I přesto, že v této době docházelo k určitému zpolitizování sociálnědemokratického mládežnického hnutí, snažilo se toto uskupení udržet v první řadě svoji ideovou linii, která se zakládala na boji proti násilí a na vzdělávání mladých pracujících lidí: „Toto jednání

¹¹⁹ Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land. Sozialistische Jugendverband, Teplitz-Schönau, 1926. s. 17.

¹²⁰ WERNER, Emil. Der Sozialistische Jugendverband. In *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. München : Benediktbeuern, 1993. s. 88-96. zde s. 94.

¹²¹ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972, s. 306

¹²² WERNER, Emil. Der Sozialistische Jugendverband. In *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. München : Benediktbeuern, 1993. s. 88-96. zde s. 94.

¹²³ Tamtéž, s. 88-96. zde s. 94.

mládežnického spolku, potažmo sudetoněmeckých sociálních demokratů, se dá pozorovat ještě dnes v tom smyslu, že byli jednooký králem mezi slepými.“¹²⁴

Z dnešního pohledu je zcela zřejmé, že jednou z hlavních příčin 2. světové války byla Světová hospodářská krize, kdy se lidé v zoufalosti uchýlili k programu fašismu a neviděli negativní důsledky, které by mohly vyplývat z této ideologie. Sociální demokraté shledávali především ve velké nezaměstnanosti a hmotné bídě příčinu toho, proč mládež začínala být ovlivňována a oslovována fašismem: „Pracující třída je v těžkých, pro desetiletí rozhodujících bojích s fašismem. Je skutečností, že v celé ideologii fašismu, ve své organizační výstavbě, hraje mládež zvláštní roli. Problém velkého podílu mládeže ve fašistickém hnutí je v dnešní době především problém krize, který se nás dotýká. Nesmíme zapomínat na skutečnost, že důsledky hospodářské krize postihují mládež mnohem více než ostatní třídy lidu.“¹²⁵

Největší hrozbu viděli socialisté právě v nezaměstnané mládeži, který byla ohrožena manipulací fašistickými idejemi, ke kterým se nezaměstnaná mládež přikláněla s vidinou slibované lepší budoucnosti: „V popředí našeho zájmu musí být skutečnost, že tu dnes žijí početní lidé, kteří nemohou být zařazeni do pracovního procesu, že brány fabrik jsou pro dnešní mládež uzavřeny, že mladí lidé už nevcházejí ze školního procesu ihned do pracovního, nýbrž nastupují do zaměstnání - „povoláním“ nezaměstnání.“¹²⁶

Sociální demokraté odsoudili fašismus jako hnutí, které se dělalo pro mládež romantickým. Fašisté získávali mládež na svou stranu vším, co shledává mladý člověk napínavým. To znamená bojem, zbraněmi. Socialisté to označili jako „vojenskou romantiku“, která láká mladého člověka a ten se tak stává lehce manipulovatelným, protože není ještě zcela vyžralý, aby dokázal chápat důsledky násilí a války: „Fašismus má ku prospěchu to, co je v mládeži na romantických hnutích k dispozici: válečná touha mladých, kteří chtějí bojovat, vojenská romantika, která je živena všemožnými falešnými představami o podstatě války, o technice, především o vraždící technice. Romantika mládeže, která ještě věří na všemožné zázraky a mýty. Tato romantika je fašismem využívána nejnestoudnějším způsobem.“¹²⁷

¹²⁴ WERNER, Emil. Der Sozialistische Jugendverband. In *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. München : Benediktbeuern, 1993. s. 88-96. zde s. 94.

¹²⁵ FRANZEL, Emil. *Jugend und Sozialismus. Rede, gehalten auf dem Parteitag der deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik zu Prag am 1. November 1932*. Prag, 1932. s. 3.

¹²⁶ Tamtéž, s. 3 - 4.

¹²⁷ FRANZEL, Emil. *Jugend und Sozialismus. Rede, gehalten auf dem Parteitag der deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik zu Prag am 1. November 1932*.

Velký důraz byl u socialistického mládežnického hnutí neustále kladen na rozdíl mezi pracující třídou a měšťanstvem, kapitalismem. Tento aspekt byl hlavním bojem v levicově orientovaném hnutí, které vidělo kapitalisty a buržoazii jako největší nepřátelé dělnictva a pracující mládeže. Na tento boj se měla mládež soustředit především a od tohoto hlavního tématu se odrážela veškerá ideologická podstata socialistického mládežnického hnutí, jehož cílem bylo potírání rozdílu mezi chudými a bohatými, pracujícími a buržoazií a zastavení vykořisťování všech vrstev lidu buržoazií: „Musíme vám ukázat, že cesta z této krize nevede přes nějaký způsob mládežnické rebelie nýbrž je vedena pomocí třídního boje celého proletariátu; musíme mládež upozornit, že jejich problémy nejsou vlastně vůbec nic jiného než problémy pracující třídy, problémy všech vykořisťovaných vrstev měšťanské společnosti.“¹²⁸

V socialistickém mládežnickém hnutí nenajdeme nikde ani zmínku o potřebě trénovat fyzicky jednotlivce spolu s masou tak, aby byl připraven k boji, jako tomu bylo v pravicových „turnerských“ spolcích. Socialisté zaměřili svoji pozornost spíše na ideovou vybavenost mládeže a vzdělávací činnost. Každý měl vědět, kde je jeho místo, kde může být socialismu nejužitečnější. Velký důraz se kladl na práci v rámci dělnické třídy: „Potřebujeme pocit zodpovědnosti, morální zralost a obětavost, odvážnost zařadit se na to místo, které je nám určené jako disciplinovaný voják proletariátu!“¹²⁹ Vojákem zde v tomto případě není myšlen válečný voják, nýbrž člověk, který bojuje duchovně v rámci socialistické ideologie za dělnictvo: „V celé straně, na všech jejích místech potřebujeme nasadit správné muže na svá místa, zda je mladý nebo starý nerozhoduje, rozhoduje se pouze podle míry jeho znalostí, zkušeností a jeho morální způsobilosti pro určitou funkci (...) jen tak může být naše organizace pružnější.“¹³⁰

Socialisté dávali neustále znát za každých okolností, že se drží pouze jediné cesty a tou byl třídní boj, který pokud bude veden správně, vyřeší vše. Agitovali také za to, aby byla mládež historicky vzdělávána, poučila se z dějin a aby se řídila pravidly marxismu, který měl dávat odpovědi na otázky ohledně vedení třídního boje a morálních lidských principů. Nepřímo kritizovali fašismus, který lidem sliboval blahobyť takřka okamžitě bez většího úsilí: „Nevstupujeme do mýtické temnoty Třetí říše, nýbrž nastupujeme jasně předepsanou cestu třídního boje, jdeme cestou, kterou nám osvětlí učení marxismu, které nás sice

Prag, 1932. s. 5.

¹²⁸ Tamtéž, s. 6.

¹²⁹ Tamtéž, s. 11.

¹³⁰ Tamtéž, s. 12.

nepřenese ze dne na den do ráje, ale o to jistěji nás vede krok po kroku k vyššímu lidskému vývoji.“¹³¹

Ani v této době, kdy ze sousedního Německa hrozilo nebezpečí vpádu Hitlera, nebyla nijak ovlivněna činnost socialistického mládežnického hnutí. Naopak práce uvnitř hnutí zintenzivněla a zakládala se především na boji proti nepříteli – fašismu a na boji za lepší ekonomické podmínky pracující mládeže.

Nezaměstnaná mládež byla neustále vyzývána, aby se připojila k sociálnědemokratickému mládežnickému hnutí a stala se součástí boje proti nepřítelům, kteří ji přivedli k bídě a chudobě: „Voláme všechnu mládež, která je zoufalá, která nechce čekat, která chce založit svoji sociální existenci na pevném ekonomickém základu (...) Tak voláme všechnu mládež, která chce vytvořit něco nového a být si jistá základními podmínkami revoluce, které nesmí zůstat jen pouhou rebelií, nýbrž musí být opravdovou změnou!“¹³²

Socialistický mládežnický spolek nebyl ve třicátých letech oslaben. A to ani hrozícím fašismem ani Velkou hospodářskou krizí. Sociální demokraté nabízejí toto vysvětlení: „To se zakládá na tom, že socialistické mládežnické hnutí neprosazovalo za každou cenu třídní boj, nýbrž bylo řízeno mravními idejemi.“¹³³ Do jaké míry můžeme tomuto tvrzení přikládat váhu by mohlo být předmět dalších diskuzí. Jisté však je, že socialistické mládežnické hnutí si zakládalo jak na vzdělávání a výchově mladých lidí, tak na jejich ideologické průpravě a na přípravě k třídnímu boji. Z dobových materiálů můžeme komparaci s radikální komunistickou mládeží zjistit, že pro sociální demokraty nebyl boj to, na čem vše „stojí a padá“, nicméně především v 30. letech při reálné hrozbě fašismu se i v tomto uskupení začínalo prosazovat radikální myšlení v otázce třídního boje.

¹³¹ FRANZEL, Emil. *Jugend und Sozialismus. Rede, gehalten auf dem Parteitag der deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik zu Prag am 1. November 1932.* Prag, 1932. s. 14.

¹³² Tamtéž, s. 19-20.

¹³³ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild.* Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972, s. 306

6. Socialistické hnutí německé mládeže v ČSR v mezinárodním kontextu

Mládežnické svazy, které spolupracovaly se sociálnědemokratickými stranami, se spojovaly a internacionalizovaly v tzv. *Internacionále pracujících mládeže* (*Arbeiterjugendinternationale*). Do této internacionály patřily především německé, nizozemské, švédské a dánské spolky.¹³⁴ Mezinárodní spolupráce přinášela nové zkušenosti, uzavíraly se nové kontakty, které nebyly nezanedbatelné pro další internacionální vývoj. Tato spolupráce také hrála důležitou roli v evropské politice, kdy z členů socialistických mládežnických hnutí vyrůstali politicky činní lidé.

Mezinárodní spolupráce byla ovlivněna událostí, „která znamenala duchovní znovuzrození socialistického mládežnického hnutí v Evropě“¹³⁵. Touto událostí byl tzv. *Výmar pracujících mládeže* (*Weimar der arbeitenden Jugend*), kdy se mládež v srpnu roku 1920 na prvním svazovém dni socialistické pracujících mládeže spontánně spojila v durynském Výmaru: „Zcela nepředvídaně si mládež sama uspořádala vlastní program. Mladí lidé přišli se svými písněmi, kytarami, vystoupili básníci a přednášeli strhující verše, mladí lidé tančili okolo Goethova a Schillerova pomníku své národní tance, chlapci dávali dívkám do vlasů věnce. Bylo to duchovní opojení, něco jedinečného, co by Goethe sám nazval: mládí je opilost bez vína.“¹³⁶ Tímto tzv. *duchem Výmaru* (*Geist von Weimar*) byla nadšená všechna socialistická mládežnická hnutí, především v německy mluvících zemích. Socialistická mládež věřila, že přichází doba nového člověka. Výmarským duchem byla samozřejmě ovlivněna i sudetoněmecká mládež: „Mládežnický svaz se sice jako strana hlásil k marxismu a snažil se toto učení zavést školeními mezi mladými (...), ale ti se raději přikláněli na stranu demokracie, sociální rovnosti, míru a k přátelství národů než k příliš teoretickému marxistickému učení. To byl duch Výmaru.“¹³⁷

6.1 Sudetoněmecké mládežnické hnutí a spolupráce se Socialistickou mládežnickou internacionálou

¹³⁴ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 302.

¹³⁵ Tamtéž, s. 302.

¹³⁶ WERNER, Emil. Der Sozialistische Jugendverband. In *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. München : Benediktbeuern, 1993. s. 88-96. zde s. 91.

¹³⁷ Tamtéž, s. 88-96. zde s. 91.

Sudetoněmecké hnutí mládeže pěstovalo od svého vzniku pevné a různorodé mezinárodní kontakty. V roce 1923 byla v Hamburku založena Socialistická mládežnická internacionála („Die Sozialistische Jugendinternationale“). Na vzniku tohoto mezinárodního spolku mělo sudetoněmecké hnutí velký podíl: „Předseda svazu Ernst Paul byl zvolen do úřadu socialistické mládežnické internacionály, jejíž příslušníkem byl až do roku 1932. Měl na duchovním utváření internacionály význačný podíl.“¹³⁸

V roce 1924 se zúčastnil Ernst Paul sjezdu socialistické mládežnické internacionály v Holandsku, kde byli přítomni všichni zástupci socialistických mládežnických svazů z téměř všech zemí Evropy: „Při těchto prvních nenucených jednání byly mezi zástupci socialistických spolků vyměňovány nejen zkušenosti, nýbrž byla také uzavírána nová přátelství, která měla pro další rozvoj internacionály velký význam.“¹³⁹

Vrcholem mezinárodní socialistické činnosti byl sjezd v Amsterdamu v roce 1926, kterého se zúčastnili desetitisíce mladých lidí, z toho 200 mládežnických účastníků ze Sudet: „Vliv „Výmaru pracující mládeže“ na svazy internacionály byl značný a především v Amsterdamu přišel k hlavnímu slovu.“¹⁴⁰ Dalším velkým a na mezinárodní úrovni významným sjezdem bylo setkání mládeže roku 1929 ve Vídni, kterého se zúčastnilo až na 1200 mladistvých ze Sudet: „Při tomto setkání mládeže byla zdůrazněna kulturní práce doplněna politickou tvorbou vůle.“¹⁴¹

Československo hrálo v Socialistické mládežnické internacionále velkou roli poté, co v Německu nastoupil roku 1933 k moci Adolf Hitler. Vedení internacionály bylo přesunuto do Prahy, kde zůstalo až do roku 1937 a poté bylo přestěhováno do Paříže.⁷ Sudetoněmecká socialistická mládež také pokračovala se svoji mezinárodní aktivitou i po vítězství fašismu v Německu a Rakousku. Tato činnost se ale již odehrávala na ilegální úrovni.

Vedení sudetoněmeckého socialistického mládežnického hnutí tedy hrálo velmi významnou roli na mezinárodní úrovni, především co se týká účasti předních postav socialistického mládežnického spolku v Sudetech, jako byli např. Ernst Paul nebo Josef Hofbauer, ve vedoucích pozicích internacionály. Působili ve vedení mezinárodního svazu

¹³⁸ SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972. s. 304.

¹³⁹ Tamtéž, s. 305.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 305.

¹⁴¹ Bericht des sozialistischen Jugendverbandes an den Parteitag der deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in Teplitz-Schönau vom 17.-20. Oktober 1930. s. 9.

socialistické mládeže v Hamburku od jeho vzniku, po celou dobu jeho existence, až do okamžiku, kdy se v Německu počínal hlásit ke slovu fašismus. Práce sudetoněmeckých socialistů byla velice ceněna a na sjezdech měli vždy jedno z hlavních slov k programu socialistické pracující mládeže.

V roce 1924 se v Teplicích-Šanově konal den mládeže, uspořádaný právě sudetoněmeckou socialistickou mládeží, na kterou se sjelo také poprvé několik tisíc zahraničních přívrženců: „Náš den mládeže byl událostí především proto, protože na něm bylo přítomno, poprvé ve větší počtu, několik tisíc zahraničních hostů. Neboť stát, ve které bydlíme, je ze tří stran obklopen německým obyvatelstvem, jsou zde většinou naši německy mluvící přátelé.“¹⁴²

Na tomto sjezdu bylo zdůrazňováno především stejné smýšlení všech účastníků ve věcech třídního boje, zahraniční socialistické spolupráce a nadšení ze společného budování socialismu: „Nespojuje nás s nimi jen stejná řeč a národnostní příslušnost, ale spíše stejné přesvědčení a stejný cíl boje. Jsme přeci mezinárodní hnutí a jsme hrdi na to jím být. Proto se těšíme z každé návštěvy našich zahraničních přátel, se kterými můžeme strávit náš den v bratrství a ve skutečné socialistické solidaritě.“¹⁴³

Velmi pozitivně se k tomuto sjezdu v Teplicích-Šanově vyjádřila řada představitelů zahraničních socialistických mládežnických hnutí. Např. Rakušané zdůrazňovali silnou duchovní provázanost se sudetskou organizací i přes rozdělení jejich dvou zemí po pádu Habsburků a přes ideové rozdělení komunistů a sociálních demokratů na počátku 20. let: „Byli jsme desetiletí svázáni pouty starého habsburského státu, společně jsme si vybojovali právo pro pracující mládež, jsme spolu spojeni stejnou řečí – kromě těchto společných věcí máme i přes poválečné rozdělení našich států úzkou duchovní příbuznost a společné cíle za vývoj socialistické mezinárodní mládeže. Jsme hrdi na to, cítit se vámi spojeni i přes složité vztahy po pádu Rakousko-uherské monarchie a po šíleném komunistickém rozštěpení...“¹⁴⁴

Velmi pochvalná slova si také vysloužilo sudetoněmecké hnutí od kolegů z Belgie, kteří obdivovali to, jak se toto německé uskupení dokázalo v Československu vypracovat a jaké odvádí výsledky: „Sledovali jsme měsíc za měsícem, jak Vaše statečná mládežnická

¹⁴² PAUL, Ernst. Unser Tag. In *Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik in Teplitz-Schönau*. Teplitz-Schönau : Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. s. 5-7. zde s. 7.

¹⁴³ Tamtéž, s. 5-7. zde s. 7.

¹⁴⁴ HEINZ, Karl. Liebe deutschböhmisches Jugendgenossen!. In *Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik in Teplitz-Schönau*. Teplitz-Schönau : Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. s. 59-60.

organizace vyrostla a jaký vzorný svaz teď představuje. Díváme se na Váš první sjezdový den jako na plodnou práci, která musí nepřerušeně pokračovat dále s nezdolným socialistickým optimismem.“¹⁴⁵

Výhodou sudetoněmeckého hnutí byla bezesporu pro mezinárodní spolupráci stejná řeč okolních sousedních zemí a geografická blízkost k ostatním hnutím. Příhraniční organizace spolupracovaly velmi úzce se spolky na hranicích s Německem. Nebylo tedy nic zvláštního, že se velmi často konaly mládežnické dny a sjezdy právě těchto, k sobě velmi blízkých, organizací, kde se řešily záležitosti mezinárodní spolupráce socialistické mládeže, v tomto případě konkrétně německé a sudetoněmecké mládeže: „Svaz spolků pracující mládeže v Německu pořádalo o letnicích roku 1922 řadu krajských dnů mládeže. V Míšni se konal den mládeže pro oblast Saska. 51 mladých soudruhů a soudružek vandrovalo v sobotu o letnicích přes hranice. V Míšni čekalo na „Čechy“ přátelské přijetí, takže na tento den zůstane všem účastníkům hezká vzpomínka.“¹⁴⁶

6.2 Program mezinárodního socialistického mládežnického hnutí

Úkoly mezinárodního socialistického mládežnického hnutí spočívaly především v rozvoji mezinárodní kooperace mezi socialistickou mládeží v Evropě. K hlavním cílům patřilo organizování mezinárodních sjezdových dnů, na kterých se setkávala mládež a její zástupci z celé Evropy, a kde se také stanovovaly další postupy a cíle internacionálního hnutí. Všechna tato mezinárodní setkání byla vedena v duchu socialismu. Mezi společné body patřil především boj proti vykořisťování pracující mládeže a třídní boj.

Mladí lidé se měli ve všech zemích spojit a jednotně vyjadřovat solidaritu socialismu, byli vyzýváni, aby se pravidelně účastnili všech sjezdů a setkání a prokázali tak tím svoji sílu a odhodlání k třídnímu boji: „Mladé soudružky a mladí soudruzi!

¹⁴⁵ DE GRAEVE, F. In *Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik in Teplitz-Schönau*. Teplitz-Schönau : Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. s. 62

¹⁴⁶ DROLL, Andreas. Weitere Jugendtage. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.7.1922, 2., 7, s. 9-10, zde s. 10.

Socialistické dělnictvo se chystá na svátek práce. 1. května utichnou opět všechny stroje, aby tím pracující národy obnovili svou přísahu pokračovat v boji s větší silou. Pracující mládež musí prokázat v tento den svou vůli k solidaritě tím, že se zúčastní manifestací dospělého socialistického dělnictva všech zemí.¹⁴⁷

Neúnavný boj vedli socialisté vůči kapitalistickému světu, který měl být zdrojem všeho násilí a vykořisťování. To se také odrazilo v programovém prohlášení internacionály pracující mládeže. Mladí lidé měli být bojovníky za mír, který musí být zajištěn vírou v socialistickou myšlenku, měli odmítat kapitalismus, který zapříčiňoval násilí a také jejich pracovní strádání a vykořisťování. Socialisté se tedy stále ideologicky drželi levicového smýšlení a mládeži byla neustále „podsouvána“ myšlenka boje za třídní rovnoprávnost: „Po masové vraždě světové války vyzýváme pracující mládež, aby demonstrovala za socialismus, za útočiště míru národů. Dokud bude existovat kapitalistické uspořádání společnosti, které bude stále vytvářet nebezpečí války, musí být energickým chtičem celého proletariátu a především chtičem jeho mládeže, zabránit kapitalistické válce všemi prostředky.“¹⁴⁸ Mír měl být zajištěn poznáním, že jediné ve společném socialistickém sdružení a ve společné mezinárodní práci najde socialistická mládež svůj klid bez válek a násilí: „Mezinárodní socialistické mládežnické hnutí může udělat velký krok kupředu v této mírové činnosti, protože spatřuje pochopení a porozumění v hodnotě mezinárodní spolupráce a v přidružení k charakteru každého ze svých národů.“¹⁴⁹

Nejdůležitějším úkolem mezinárodního svazu socialistické mládeže však byla agitace za jednotnost. Jako všechna jiná mládežnická hnutí, ať už pravicová nebo komunistická, spatřovali i socialisté největší sílu v jednotě a ve správné organizaci mládeže tak, aby její síla mohla být využita jako instrument pro boj za své stranické ideály. Individualismus, který se nepřipouštěl, byl shledáván jako hlavní prvek nenáviděného a odsuzovaného kapitalismu: „Socialistická mládež všech zemí by měla najít svůj chtíč ve sjednocení s proletariátem. Víme, že toto velké dílo se může podařit jen když všechny dělnické síly budou nadšeným a srdečným chtičem ke společné práci. Naši největší povinností je, razit mládeži cestu k jednotě!“¹⁵⁰

¹⁴⁷ Arbeiter-Jugend-Internationale. An die arbeitende Jugend aller Länder. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.4.1922, 2., 4, s. 3

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 3

¹⁴⁹ OLLENHAUER, Erich. Internationale Jugendtage – Bausteine des Friedens. In *Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik in Teplitz-Schönau*. Teplitz-Schönau : Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. s. 59

¹⁵⁰ Arbeiter-Jugend-Internationale. An die arbeitende Jugend aller Länder. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.4.1922, 2., 4, s. 3

Nemalý podíl ve své činnosti věnovalo mezinárodní socialistické hnutí na podporu ochrany mládeže. Nejvíce se na mezinárodní úrovni řešilo vykořisťování mladých pracujících, které bylo opět spojeno s politikou buržoazie: Mezinárodní spojení je nutné pro boj proti problémům moderní kapitalistické společnosti a vyžaduje nutné spojení všech proletářských sil.¹⁵¹ Mladí socialisté měli ukázat svou sílu tím, že se přidruží k dospělému dělnictvu a budou s ním vést společně třídní boj. Největší váhu kladlo mezinárodní hnutí na ideovou vzdělanost mládeže a na zlepšení fyzických pracovních podmínek, zejména po 1. světové válce: „Nuzné pracovní a životní podmínky, díky kterým trpí v poválečném čase naše mládež zhoršují nebezpečí tělesného a duševního vývoje dospívající proletářské mládeže. Pracující mladí se musí všemi možnostmi probíjet až k vyhovující ochraně mládeže. Zákonem uznané životní podmínky patří k základnímu předpokladu k vybudování socialistické společnosti (...) Ať žije internacionála a národy osvobozující socialismus!“¹⁵²

Jak už bylo výše zmíněno, socialisté si zakládali na společných mezinárodních sjezdech, od kterých si slibovali výměnu zkušenosti, posílení mírového smýšlení mezi mládeží všech zemí, podpora v přijímání zákonů na ochranu mládeže atd.: „Cesta mladých lidí do zahraničí a mezinárodní setkání mládeže probudí více mírového přesvědčení a vytvoří v životech lidí silnější přesvědčení o nástrahách války, než to nejlépe napsané a řečené slovo v rodné zemi. V tomto spočívá jeden z největších úkolů mezinárodního socialistického hnutí. Právě zde má mezinárodní setkání to poslední a nejsilnější odůvodnění.“¹⁵³ Tato fakta se sice prezentují v dobovém tisku jako hlavní účel těchto masových, mezinárodních setkání, ale nebyl to účel jediný. Mládež se stávala předmětem ideologické manipulace. Sice to nebylo jistě tak silné, jako v příkladu pravicového Německého tělovýchovného spolku, ale ani socialisté nebojovali jen za mír, nýbrž i za třídní boj, který měl být veden proti všem, kteří se neztotožňovali se socialistickou myšlenkou. Bylo by tedy chybné interpretovat socialistické mládežnické hnutí jako organizaci, která se zasazovala pouze za práva pracujících mládeže a za šíření míru.

¹⁵¹ HEINZ, Karl. Der erste Schritt. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.6.1922, 2., 6, s. 6-8, zde s. 6-7.

¹⁵² Arbeiter-Jugend-Internationale. An die arbeitende Jugend aller Länder. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.4.1922, 2., 4, s. 3

¹⁵³ OLLENHAUER, Erich. Internationale Jugendtage – Bausteine des Friedens. In *Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik in Teplitz-Schönau*. Teplitz-Schönau : Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. s. 59

Jedním z nejvýznamnějších sjezdů socialistické mládeže bylo setkání 19.-21. srpna roku 1922 v Salcburku.¹⁵⁴ Salcburského mládežnického sjezdu se zúčastnila především dělnická mládež Rakouska a Německa. V Salcburku byli přítomni i zástupci z řad sudetoněmecké socialistické mládeže: „25 členů našeho svazu se zúčastnilo salcburské slavnosti.“¹⁵⁵

Programem tohoto setkání nebyla jen „práce“ a ideová diskuse na téma dělnictvo a třídní boj. Byl to především sjezd mladých lidí, pro které byl připraven i volnočasový program, jako například četné výlety v okolí Salcburku, ve kterých hrála velkou roli socializační funkce, kdy se měla mládež možnost neoficiálně seznámit s členy mládežnických hnutí z ostatních zemí: „Při tomto programu se měly možnost navzájem blíže poznat různé mládežnické svazy, poznávat osobitost ostatních organizací – salcburské dny přispěly mnoho ke sblížení se ostatních skupin socialisticky organizované mládeže.“¹⁵⁶

Hlavním tématem, které bylo na salcburské konferenci projednáváno, byla hospodářská a ekonomická situace pracující mládeže: „Jednání probíhala úspěšně. Jednohlasně byl přijat program pro mezinárodní spolupráci v oblasti ochrany mládeže.“¹⁵⁷ V tomto programu byla přijata opatření, která již byla pojednávána v kapitole „3.1 Socialistická mládež a pracovní podmínky“. Nejvýznamnějšími body, na kterých se vedoucí socialisté shodli, bylo další vzdělávání mládeže v duchu socialistické ideologie, zavedení dovolené pro pracující mládež a opatření na zkrácení pracovní doby.

Dalším velkým problémem, který musel být řešen na mezinárodní úrovni bylo rozštěpení organizace na komunistickou a sociálnědemokratickou větev (viz kapitola 1.2). Sociální demokraté se snažili navázat s komunistickou frakcí pracující mládeže kontakt a následnou spolupráci. Tyto snahy ovšem ztroskotaly na revolučnosti komunistického hnutí, které razilo radikální myšlenku boje k dosažení komunistické společnosti a to bylo pro sociální demokraty nepřijatelné: „Musíme se pokusit, i navzdory očekávaným těžkostem, dosáhnout s komunistickou mládežnickou internacionálou shody. (...) Nesmíme vzdát tyto pokusy a musíme je navzdory hořkým zkušenostem znovu obnovit, protože bez komunistické mládežnické internacionály není možná opravdová mládežnická

¹⁵⁴ DROLL, Andreas. Das internationale Jugendtreffen in Salzburg. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.7.1922, 2., 7, s. 10-11, zde s. 10.

¹⁵⁵ Die Salzburger Tagungen. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.9.1922, 2., 9, s. 3-5, zde s. 3.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 3-5, zde s. 3.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 3-5, zde s. 3.

internacionála mladých proletářů.¹⁵⁸ Později ale bohužel všechna snažení sociálnědemokratických uskupení ztroskotala, protože se nedokázala smířit s tím, že komunisté vychovávali svou mládež nejen ve smyslu pracující třídy, nýbrž ji i politicky silně orientovali na agresivní moskevskou, leninskou politiku.¹⁵⁹

Mezinárodní spolupráce socialistické mládeže měla tedy velký rozsah a v myšlence utvářet socialistické myšlení mladého jedince hrála rozhodující roli. Velká mezinárodní setkání byla v první řadě psychologicky promyšlena, kdy na osobnost mladého pracujícího socialisty měla působit velká masa stejně smýšlejících vrstevníků, okázalé přehlídky toho, že i v jiných, cizích zemí má socialistická myšlenka tolik následovatelů. Proto přikládali socialisté internacionální spolupráci tak velký důraz.

Individualismus byl potírán a pro mladého člověka bylo nemyslitelné vymanit se z kolektivu. Cílem mezinárodního hnutí bylo stanovit si společné úkoly, společného nepřítele i ideový program, dle kterého by se měly všechny socialistické organizace ve všech zemích řídit. Kostrou tohoto programu byl především boj proti kapitalistickému vykořisťování a snaha o vytvoření socialistického uspořádání společnosti. Klíčem k vytvoření této společnosti měla být právě mládež, která byla na sjezdech přesvědčována, že díky tak velkému počtu přívrženců socialismu i v jiných zemích, se vyplatí za práva dělnictva a socialistické společnosti bojovat.

¹⁵⁸GENDE, Erwin. Internationaler Jugendtag. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.6.1922, 2., 6, s. 3-4, zde s. 3.

¹⁵⁹HEINZ, Karl. Der erste Schritt. In *Sozialistische Jugend : Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik*. 1.6.1922, 2., 6, s. 6-8, zde s. 7.

7. Závěr

V zadání bakalářské práce jsem si stanovil jako cíle mé práce zmapovat vznik a vývoj socialistického hnutí mládeže na německém území ČSR, její vzdělávání a výchovu a v neposlední řadě také popsat situaci tohoto mládežnického hnutí ovlivněnou ekonomickými krizemi a politickou krizí ve 30. letech. Nad rámec těchto cílů v zadání jsem zpracoval také téma socialistického mládežnického hnutí v mezinárodním kontextu, neboť internacionální spolupráci shledávám jako velmi zásadní pro rozvoj a chod tohoto mládežnického hnutí.

Při zpracovávání tématu jsem prováděl především analýzu primární literatury. Jednalo se zejména o periodika z období mezi lety 1920 a 1935. Šlo zejména jak o domácí, tak také o zahraniční periodika, která byla vydávána svazem mezinárodní socialistické mládeže. Problémem při rekonstrukci problematiky německé socialistické mládeže byla především neúplnost primární literatury. Často v periodikách chybí i celé ročníky nebo se dochovaly pouze jednotlivé listy s chybějící ročníkovou datací. Proto jsem musel někdy dle tématu takového neúplného pramenu odhadovat jeho dobové zakotvení (např. Světová hospodářská krize apod.). Pro svou práci jsem také využíval sborníky a pamětní knihy sociální demokracie. Většinou se ale jednalo pouze o historii a činnost sociální demokracie v německých oblastech ČSR jako politické strany a mládežnické hnutí zde bylo zmiňováno, pokud vůbec, jen okrajově. Dalšími nezanedbatelnými prameny pro mě byly zprávy („Berichte“), které byly vydávány po každém větším mládežnickém sjezdu. V těchto zprávách bylo informováno nejen o dění na sjezdu a o cílech, které si socialisté stanovili, ale i o dějinách socialistické mládeže, vedoucích významných osobnostech sociální demokracie atd. Tyto zprávy byly silně zaměřeny na nábor nových jedinců do řad socialistické mládeže, působily velmi ideologicky a bojovně. Zprávy měly ukázat, jak mládež efektivně pracuje, jaký má bohatý program a jak si představuje svoji budoucnost. Většinou tyto zprávy byly zakončovány apelem na mládež, aby se připojila, spolupracovala a bojovala proti společnému nepříteli.

Drtivou většinu podkladů pro svoji práci jsem našel v Národní knihovně v Praze a v oddělení sudetiky Krajské vědecké knihovny v Liberci.

Německá socialistická mládež na území ČSR měla jasně danou ideovou linii. V mladých lidech byla utužována potřeba spolčování a řešení všech úkolů a problémů

v rámci kolektivu. Mladí socialisté byli vzděláváni a vychováni pomocí společné ideologie. Hlavním cílem byl třídní boj, kde byl hlavním nepřítelem kapitalismus, který měl způsobovat mladým pracujícím nesnáze. V tomto duchu byla mládež vedena a utvářen její pohled na svět. Hlavním nástrojem boje byl u socialistů rozvoj vzdělanosti a uvědomění mládeže v otázce socialismu. Cílem bylo dosažení socialistického uspořádání společnosti a předávání těchto myšlenek následující generaci. V kontrastu k tomu stálo pravicové hnutí mládeže, které spíše upřednostňovalo boj pomocí fyzické síly jedince v rámci společenství.

Socialisté pokládali velký důraz na pospolitost a jednotu. To je zřejmé z dobových materiálů, především z reportáží o konaných sjezdech mládežnického hnutí, a to nejen německého hnutí v ČSR, ale i na mezinárodní úrovni, kde bylo rozhodováno, jakým směrem se má dále socialistická mládež ubírat.

S jistotou nelze tvrdit, že socialistické hnutí mládeže mělo být jen nástrojem politiky, pro manipulaci mládeže a získáváním tak dalších přívrženců. Toto hnutí mělo i pozitivní výchovný charakter, který mu nelze v žádném případě upřít. Socialistická mládež byla vedena ke zdravému způsobu života, k disciplíně, lepší organizaci času a v neposlední řadě také k odmítání násilí. A ačkoliv se neustále setkáváme s výrazem „boj“ („Kampf“), není v tomto případě myšlen boj radikální, jako tomu bylo například u komunistické frakce či u pravicového hnutí, ale jedná se zejména o boj ideový, zaměřený k dosažení rovnostářské, beztřídní společnosti. Nabízí se zde jen otázka, kterou jsem si položil již v úvodu práce, zda je mladý člověk, adolescent, který se sociálně a psychologicky hledá, schopen zabývat myšlenkami, jako je socialistická společnost, třídní boj apod. Jistě ano, ale pouze na velmi jednoduché úrovni. Mladý člověk vstupoval do mládežnického hnutí za vidinou výletů, vzdělávání, uzavírání nových kamarádství a boji proti nepříteli (vykořisťovateli), který se mladým lidem zdá být jistě velmi atraktivní. Již se ale neuvědomoval, že je součástí masy, která je lehkou manipulovatelná, a tak je v jejím rámci nadchnut i pro věci, které si není schopen plně uvědomovat. Proto byla mládežnická hnutí tak důležitým prvkem politických uskupení, která tak na svou stranu získávala desetitisíce přívrženců, kteří byli ochotni bojovat za svou stranu a ideologii a přitom se příliš „neptali“.

Smyslem této bakalářské práce je popis fungování socialistického mládežnického hnutí, který je postaven na základě podrobné analýzy dobového tisku. Je na čtenáři, jaký si utvoří názor o tomto typu hnutí, zda bylo spíše „pro mládež“ nebo zda bylo nástrojem pro dosažení a šíření politicko-ideologické myšlenky.

Primární prameny:

An die arbeitslose Jugend der Tschechoslowakei. S.n., 1930. s. 4.

Arbeiter - Jugend : Organ für die geistigen und wirtschaftlichen Interessen der jungen Arbeiter und Arbeiterinnen. Berlin : Fr. Ebert, 1909-1933. 25 sv.

Bericht des sozialistischen Jugendverbandes an den Parteitag der deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in Teplitz-Schönau vom 17.-20. Oktober 1930.

Deutsche und tschechische Sozialdemokraten: Eine Auseinandersetzung vor der Internationale. Wien, 1923.

Die Internationale sozialistische Jugendbewegung: Werdegang und Ziele der sozialistischen Jugend-Internationale, Berlin 1924.

Festschrift zum ersten Reichsjugendtag des sozialistischen Jugendverbandes für die deutschen Gebiete der Tschechoslowakischen Republik in Teplitz-Schönau, Pfingsten 1924. Verlag Sozialistische Jugend. Teplitz-Schönau.

FRANZEL, Emil. *Jugend und Sozialismus. Rede, gehalten auf dem Parteitag der deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik zu Prag am 1. November 1932.* Prag, 1932.

HOFBAUER, Josef. STRAUß, Emil. *Josef Seliger. Ein Lebensbild.* Teplitz-Schönau, 1930

Internationale sozialistische Jugendarbeit. Die Tätigkeit der sozialistischen Jugend-Internationale und der ihr angeschlossenen Jugendverbände in der Jahren 1923 bis 1925. Berlin, 1925.

Jugendtag 1920. Pfingsten Haindorf. Reichenberg: Runge & Co., 1920.

Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land.
Sozialistischer Jugendverband, Teplitz-Schönau, 1926.

RICHTER, Eduard. *Festschrift zum Jugendtag des Kreises „Nordböhmen“ des sozialistischen Jugendverbandes in Rumburg 7.-9. Juni 1930.*

Sozialistische Jugend: Mitteilungsblatt der sozialistischen Arbeiter-Jugend. 2. Jahrgang 1925, 1925.

Sozialistische Jugend-Internationale. Internationale Monatsschrift für die sozialistische Jugend. 5. Jahrgang. 1924. Berlin, 1924.

Sozialistische Jugend-Internationale. Internationale Monatsschrift für die sozialistische Jugend. 5. Jahrgang. 1925. Berlin, 1925.

Sozialistische Jugend-Internationale. Internationale Monatsschrift für die sozialistische Jugend. 5. Jahrgang. 1926. Berlin, 1926.

Sozialistische Jugend-Internationale. Internationale Monatsschrift für die sozialistische Jugend. 5. Jahrgang. 1927. Berlin, 1927.

Sozialistische Jugend. Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik. 2. Jahrgang. Nr. 11. 1. November 1922.

Sozialistische Jugend. Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik. 2. Jahrgang. Nr. 9. 1. September 1922.

Sozialistische Jugend. Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik. 2. Jahrgang. Nr. 7. 1. Juli 1922.

Sozialistische Jugend. Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik. 2. Jahrgang. Nr. 6. 1. Juni 1922.

Sozialistische Jugend. Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik. 2. Jahrgang. Nr. 4. 1. April 1922.

Sozialistische Jugend. Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik. 2. Jahrgang. Nr. 10. 1. Oktober 1922.

Sozialistische Jugend. Zeitschrift für die deutsche Arbeiterjugend in der Tschechoslowakischen Republik. 2. Jahrgang. Nr. 1. 1. Januar 1922.

STRAUß, Emil. *Die Entstehung der deutschböhmischen Arbeiterbewegung. Geschichte der deutschen Sozialdemokratie Böhmens bis 1888*. Prag : Verlag des Parteivorstandes der Deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik. 1925.

STRAUß, Emil. *Von Hainfeld bis zum Weltkriege : Geschichte der deutschen Sozialdemokratie Böhmens, zweiter Band (1889-1914)*. Prag : Verlag des Parteivorstandes der Deutschen sozialdemokratischen Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik. 1926. 286 s.

Verträge und Aussprachen bei der Tagung für Erziehung 1937 in Aussig. Gablonz an der Neiße : Verlag Deutscher Turnverband, 1937. 109 s.

Literatura:

BAUER, Franz, et al. *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha : Panevropa, 1995. 2 s. ISBN 80-85846-03-9.

BAUER, Otto. *Die Aufgaben der deutschen Sozialdemokratie in der Tschechoslowakischen Republik*. Wien, Teplitz, 1921:

BECHER, Peter, et al. *Deutsche Jugend in Böhmen 1918-1938*. 1. Auflage. München : Benediktbeuern, 1993.

182 s. ISBN 3-926303-35-2.

BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1440-3.

DUNDR, Vojtěch. *Počátky socialistického hnutí v severních Čechách*. Liberec: Cíl, 1947.

KASPER, Tomáš. *Dějiny německého hnutí mládeže v českých zemích – analýza, prameny, interpretace*. Liberec : TUL, 2008. ISBN 978-80-7372-410-8.

KASPER, Tomáš. *Výchova či politika? Úskalí německého reformně pedagogického hnutí v Československu v letech 1918-1933*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1410-6.

KLIMA, Leopold. *Studentenschaft und Jugendbewegung im Sudetenland 1878-1938*. Würzburg, 1987.

KOŘALKA, Jiří. *Němci, Češi, Slováci. Souběžné a rozdílné tendence jejich společenského vývoje 1815-1918*. Praha: 1992. ISBN 80-900706-1-2.

KORALKA, Jiří. *Liberečtí socialisté a I. internacionála*. In: Sborník severočeského muzea. Historia 7. S. 127-146. Liberec, 1984.

KURAL, Václav. *Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě (1918-1938)*. Praha, 1993. ISBN 80-901431-3-X.

MEILER, Olaf. *Die Deutsche Sozialdemokratische Arbeiterpartei in der Tschechoslowakei (DSAP) im Spannungsfeld zwischen tschechischen Sozialdemokraten und Kommunisten*. Stuttgart: Seliger-Gemeinde, 1989.

Německé a české reformně pedagogické vzdělávací a výchovné koncepty - analýza, komparace. Tomáš Kasper. Liberec : TUL, 2008. 189 s. ISBN 978-80-7372-397-2.

Ottův slovník naučný, 1904.

POKORNÝ, Jiří. *Lidová výchova na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0508-2.

RIEGER, František Ladislav. *Slovník naučný*. Praha: Kober I. L., 1872.

SELIGER-GEMEINDE. *Weg, Leistung, Schicksal. Geschichte der sudetendeutschen Arbeiterbewegung in Wort und Bild*. Stuttgart: Verlag – die Brücke, 1972.

SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách : Německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Praha : Pragma, 2002. ISBN 80-7205-901-7.

Seznam příloh:

1. příloha: Vyobrazení fašistické nadvlády v dobovém časopise pro socialistickou mládež z roku
2. příloha: Vyobrazení bídy v dobovém časopise pro socialistickou mládež
3. příloha: Volební plakát sociální demokracie cílený na mládež
4. příloha: Obálka z mezinárodního časopisu pro socialistickou mládež
5. příloha: Obálka časopisu „Sozialistische Jugend“ pro německou socialistickou pracující mládež v ČSR

1. Příloha:

Zdroj: *Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land.*
Sozialistische Jugendverband, Teplitz-Schönau.

2. Příloha:

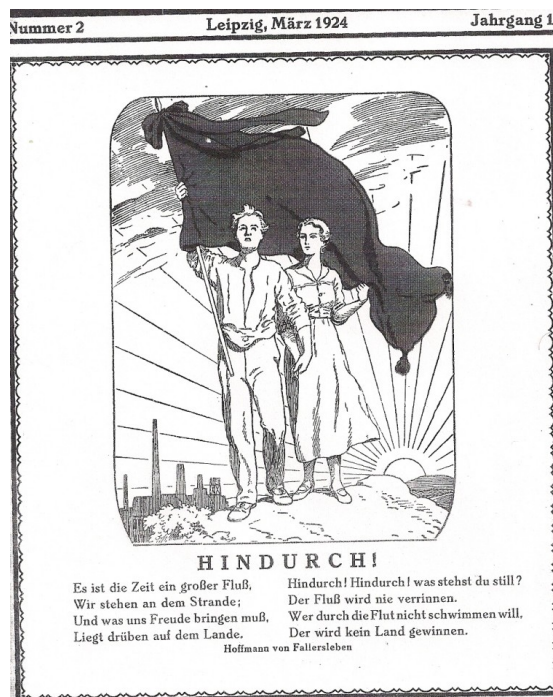
Zdroj: *Jugend, wir rufen dich! Ein Wort an die jungen Arbeitsmenschen in Stadt und Land.*
Sozialistische Jugendverband, Teplitz-Schönau.

3. příloha

Zdroj: Deutsches Nationalmuseum in Berlin

4. příloha:

Zdroj: *Internationale sozialistische Jugendarbeit*. Leipzig, 1924.

Mitteilungen des Verbandsvorstandes

Vom Wandern wird im vorliegenden Heft der „Sozialistischen Jugend“ gesprochen. Die meisten haben einmal auswärts gesteckt, weil man Wandern und von unfernen Gegendern, ja in den Sommermonaten die Mitglieder aller unserer Gruppen an jedem Sonntag, an jedem Feiertage wandern und auch bei wichtigen Wandern sich immer mehr Freunde gewinnt und weil in den Sommermonaten dem Wandern gegenüber die andere Organisationsarbeit vielach zurücktritt. Man soll sich dann die in der Ferne und in den unfernen Gegendern unserer Zeitgenossen wieder einmal solche Lustige bringen, die sich mit anderen Kampfzweigen und mit anderen sozialistischen Fragen befassen.

[illegible]

es uns gelungen ist, sehr viele Arbeiterinnen zu organisieren und wir sind stolz darauf, daß diese Mädchen in unserer Organisation Kämpferinnen geworden sind, gegen den Kapitalismus und gegen die Staatsgemeinschaften.

[illegible]

Mir wandern.

Wir kommen her aus längst vergess'nen Fernen
und ziehen in die ungewisse Welt,
die uns vom Grubenfacht bis zu den Sternen
die Flamme unseres eignen Ich erschellt.

Wir wissen, dass wir wandern müssen.
Wir wissen, dass wir wandern müssen.

Wir wandern, um das Ziel zu willen.

Es leidet uns nicht mehr in jener Stube,
die ewig grau der Skatenhaufe staubt,
wir saugen nicht mehr in die dunkle Gru-
be, die uns den Atem und die Sonne raubt.

wir wissen, daß wir schreien müssen.

Wenn auch die Liebe und das heil're Schwärmen
mit euch, ihr Freunde, tut uns nicht genug,
Es wülßt im Herzen, und die Pulse lärm'n,
Es jochen auf zu unerhörtem Flug.

Wir wissen, daß wir ringen müssen.
Wir wissen, daß wir das Ziel zu wissen.

Wir ringen, um das Ziel zu wissen.

Wir kommen her aus längst vergessnen Fernen
und stehen in die ungemessne Welt.

Wir wollen uns, und sei es von den Sternen,
 zueinander halten der für uns bestell.

Wir wissen, daß wir siegen müssen,

um endlich unser Ziel zu wissen.

Manfred Victor.